

gijs_van_reeuwijk_-_1_-_ introductie_en_eerste_stappen_molenaar_recording_64	
Aantal minuten	6
Aantal sprekers:	2
Taal:	Nederlands

- SP1: Deze keer spreek ik met Gijs van Reeuwijk. Gijs, trad in 1990 als specialist op het gebied van molens en waterbouwkundige werken in dienst bij de toenmalige Rijksdienst voor de Monumentenzorg. Maar hij was ook daarvoor al actief in het molenveld. Met Gijs spreek ik over zijn tijd bij de Rijksdienst, maar dat niet alleen, hij verliet in 2008 namelijk deze dienst om als zelfstandig molenadviseur aan de slag te gaan. En in die laatste rol is hij anno 2019 nog steeds actief. Gijs verkeert in de bijzondere positie dat hij de ontwikkeling van het molenbehoud vanuit twee gezichtspunten heeft meegemaakt; als overheidsambtenaar en als 'vrije jongen'. Wat is de invloed van deze dubbelrol geweest op zijn visie op het molenbehoud? En andere vragen die de revue zullen passeren zijn: hoe kwam hij eigenlijk bij de overheid terecht, wat waren zijn ervaringen aldaar en waarom maakte hij de overstap naar het vrije ondernemerschap. En hoe vergaat het hem nu als zelfstandige. Gijs, vertel eens iets over je achtergrond. Hoe en wanneer kwam je voor het eerst in aanraking met molens en waardoor werd je zo gegrepen door het werktuig?
- SP2: Ja. Nou ja, ik ben dus Gijs van Reeuwijk. Ik ben nu 56 jaar oud, ik ben eigenlijk op veertienjarige leeftijd kwam ik voor het eerst met molens in aanraking. Dat was, wij woonden toen in Heiloo. In Heiloo staan iets verderop wel wat molens in de buurt, maar in Heiloo staat ook één klein molentje aan de rand van Heiloo, de Varnebroeker. Dat is eigenlijk een weidemolen. Hier in Friesland zouden we zeggen een soort spinnekop. Maar we liepen daar wat rond met de familie, we wandelden wel vaak even met de hond en daar bij de molen dat.. nou ja, stond er ook niet echt super bij. We raakten eens even in gesprek met de molenaar en die zei ja, je kunt ook molenaar worden. Ja, onbekend iets natuurlijk, dat je je molenaar kon worden. Er moet ook nog wel eens wat gebeuren aan de molen. Dus toen bood ik ook aan van ik wil wel eens wat komen helpen. Dus dat deed ik ook, dan ging ik de vakantie wel eens even wat helpen met wat teerwerk, wat schilderwerk. Maar toen werd het eigenlijk ook wel gauw duidelijk dat je... ja, het molentje was zo klein, om echt goed voor je opleiding daar was het een te kleine molen voor. Toen was ik op een vergadering van de Alkmaarse Molenvereniging..
- SP1: Welk jaar was dat, Gijs?
- SP2: Dat zal 1977 zijn geweest. En toen had de Alkmaarse Molenvereniging een vergadering. Dat was toen nog een club die hadden eigenlijk geen molens in eigendom, maar die behartigden wel de molens rond Alkmaar. En toen werd ik geïntroduceerd bij Gerbrand de Vries. Toen werd er gezegd van Gerbrand die doet ook wat meer de opleiding. Het is wel in Uitgeest, maar daar kun je echt wel het molenaarschap leren. Dus toen.. zo gezegd, zo gedaan. Dus toen ik een jaar of 14, 15 was toen fietste ik elke zaterdag, of op andere dagen, naar Uitgeest om daar te leren voor molenaar. Dus zo begon eigenlijk een beetje de liefde voor molens. Nou ja, het is wel een beetje zo, want ik kom dan niet uit een molenaarsfamilie, hoewel ik onlangs nog weer heb uitgevonden dat een verre voorvader toch wel weer een molen heeft gebouwd. Zelfs een molen waar ik bij de restauratie direct bij betrokken was. Toen wist ik het niet, maar recentelijk heb ik uitgevonden dat die

voorvader die molen heeft gebouwd. Dus... maar ja, ik denk dat zowat elke Nederlander wel ergens familie bij molenaars heeft. Maar wij waren wel heel.. van het zeilen, van kinds af aan waren we al aan het zeilen, Friesland, Noord-Holland wel. Ja zeilen, wind, het heeft wel veel overeenkomsten ook wel met molens, dus ik denk de raakvlakken lagen daar wel tussen dat zeilen, die liefde voor boten, en molens.

SP1: Wat zei je omgeving ervan? Wat vonden je vrienden op school ervan dat jij met de molens aan de slag ging?

SP2: Ja, achteraf was het... ja, het werd altijd wel als een bijzondere hobby gezien. En ik denk dat je het zelf op dat moment niet zo beseftte eigenlijk. Ja, als ik nu terugkijk dan denk ik ja, je was een jaar of 15, 16. Je kreeg toch wel een grote verantwoordelijkheid. Je liet zo'n ding ook werken. Al gauw was je natuurlijk toch met de vangzeilen voor leggen, mensen verhalen vertellen die op de molen kwamen. Dus die verantwoordelijkheid die kwam toch vrij snel. Ik denk dat heel veel anderen van diezelfde leeftijd die waren met andere dingen bezig, of... dus misschien was het dan toch eigenlijk wel bijzonder. Toen ik net 18 werd toen mocht ik eindelijk eens examen doen. Ik had voor mijn gevoel.. wou ik al veel eerder examen doen want ik was er al een of twee jaar klaar voor, maar eindelijk mocht ik toen met mijn achttiende examen doen, dus toen diploma Vrijwillig Molenaar. En direct daarna ook een eigen molen in Sloten. Heel positief werd er wel op gereageerd ook door de omgeving, maar er werd ook... ja, het was wel bijzonder. Terwijl je het zelf eigenlijk.. nou ja, meer normaal vond.

SP1: Oké.

gijs_van_reeuwijk_-_2_-_activiteiten_voor_rvdm_-_molen_van_sloten_-_restauratie_nijemirdum_-_werk_in_nepal_recording_65	
Aantal minuten:	28
Aantal sprekers:	2
Taal:	Nederlands

SP1: Gijs, nou, je hebt even verteld van hoe dat in je beginjaren ging. Maar molens betekenen meer voor jou dan alleen maar met de molen werken, wat deed je nog meer met molens voordat je eigenlijk aan de slag ging bij de Rijksdienst?

SP2: Ja, ik had net al een beetje geschetst wat ik... ja, de begintijd, de opleiding Uitgeest, wat toen ook toch wel een leuke periode was, toen werd er in diezelfde tijd, werd daar de molen de Oude Knecht in Akersloot werd herbouwd, daar heb ik ook best wel wat, ja meegetimmerd, heel veel vrijwilligers werkten daar aan mee. En dan zie je dat het ook... ja, dat vond ik toch ook een heel erg leuk aspect eigenlijk, dat werken aan die molen. Nou, toen ik 18 werd toen verhuisden mijn ouders naar Friesland. Wij zeilden al altijd ook veel in Friesland en ik kwam toen te wonen in Ruige Huizen, dat ligt vlakbij Balk, ook niet zo ver van Sloten af. Nou, je bent dan... je rijdt daar wat rond en dan zagen we de molensloten die ja, eigenlijk, er was wel een molenaar wel eens wat geweest die wat had laten draaien, maar eigenlijk stond die molen sinds 1929 al stil. Het was toen toch wel een hele bijzondere molen, want het was eigenlijk de

eerste molen in Nederland die dus door een lokale vereniging werd aangekocht voor behoud. Hè, toch heel vroeg 1929 en dat zelfs in zo'n gebied als Friesland.

SP1: Ga verder.

SP2: Ja, toen ik dus 18 werd toen was ik eigenlijk, had ik net alle opleidingen in Uitgeest afgerond, net mijn diploma gehaald en toen gingen mijn ouders verhuizen naar Friesland, naar Ruigahuizen. Nou ja, dus in 1981, denk ik maart of zo, toen heb ik mijn diploma vrijwillige molenaar gehaald dus ik had in Uitgeest de opleiding gedaan en mogelijk de Dog ook in Uitgeest, eigenlijk wel heel makkelijk, daar mocht ik examen doen, en dat was allemaal goed gelukt en toen vrij vlak daarna toen gingen mijn ouders verhuizen naar Friesland. Was toch een hele verandering: Noord-Holland toen naar Friesland. Maar wij zeilden al veel in Friesland en ik kwam toen te wonen in Ruigahuizen, klein plaatsje vlak bij Balk, dus in het Gaasterland, zuidwesten van Friesland. En dan ga je daar in de buurt kijken, van: wat staan er nog meer voor molens? Nou, bij Woudsend stonden er paar molens, maar in Sloten stond ook een molen: de Korenmolen. En eigenlijk stond die molen sinds 1929 al stil. Hij was wel een aantal keren gerestaureerd, maar er was al jaren geen vrijwillig molenaar en die molen was sinds 1929 al van een vereniging. Het is op dit moment de oudste eigenaar met nog een molen die dus echt voor het behoud is opgericht. De Hollandsche Molen is wel ietsje ouder, maar die heeft pas later molens ook echt in eigendom verkregen, dit was een hele voorloper. Ook een geweldig lege molen, zo mooi op de bolwerk zo in het stadje. En een korenmolen, dat was toch wel wat nieuw voor mij ook. Ik begon daar toen met Jan Tollenaar, die was molenaar in... of die had ook net zijn opleiding afgerond bij de houtzaagmolen De Rat in IJlst. Die had net een beetje in die zelfde tijd bij de vereniging, van: goh, kan ik niet molenaar worden. Nou, wij kwamen samen en dat klikte geweldig goed. En wij gingen draaien met die molen, nou dat was in het begin was dat, ja, ik weet wel dat we voor het eerst het spoorwiel mee lieten draaien, de dammen die vlogen er gewoon uit. Het was allemaal verrot, maar er was ook geen geld, dus ja, met de vereniging, ja, er is wel wat geld om materiaal te kopen. Ja, de vereniging zegt: ja, als jullie dat willen zo nodig, dan ga je gang maar, hè, het materiaal vergoeden we en voor de rest: doe het maar. Dus wij gingen timmeren heen, we gingen al gelijk dat spoorwiel en wat dammen vernieuwen, maalstenen in orde brengen, alles zat er in principe nog wel in, maar ja, het was diverse keren gerestaureerd, en nou ja, de molen had 70 jaren niet meer gemalen, nou ja, 1981, ik denk 60/50 jaar dus. En al gauw hadden wij de molen malend. Toen begonnen we in die tijd, dat was toch ook wel wat meer markt voor particulieren om je meel te verkopen, het graan kregen wij toen van Koopmans meel, die leverden ons het graan, uit Leeuwarden. En wij gingen particulieren, ging je meel verkopen. Maar ook bakkers, je had in die tijd nog veel meer kleine bakkers toch nog meer. Hè het is natuurlijk nu een ontzettende, denk ik toch, tot 2000 zo'n beetje, een ontzettende teloorgaan van de hele bakkerswereld. Er zijn nog wel bakkerijen, maar bakkers die zelf bakken, dat wordt steeds minder. Die tijd waren er nog heel veel kleine bakkers die zelf bakten en wij gingen toen heel veel malen voor een bakkerij uit Oudemirdum, Trijnstra. Nou, dat was een bakker uit het dorp, maar die had ook een aantal autootjes rijden, dus ja, die ventte het brood ook uit. Dus dat ging heel goed, we gingen echt... We hadden een bakker in Drachten, in Sneek. En dat werd toch, ja, ik denk dat we al met al toch wel minstens een ton per week maalden. Dus dat was een geweldige leerschool. Ik ging dus eigenlijk daar dat je, ja, dat graan malen en dan ging er ook weer een wereld voor mij open, want daarvoor was je eigenlijk meer poldermolenaar geweest en toen ging je dus ook graan malen. Dan merk je toch ook wel dat het toch nog wel een apart vak is, hè, dat molenaar zijn en we maalden veel op zaterdag, maar ja, af en toe was er geen wind, was natuurlijk geen elektrische hulpgemalen, dus heel vaak ging ik dan nog... ja, was er wind en dan ging ik in de avond, "nou ja, nog maar even naar de molen, we moeten nog even wat malen voor zaterdag", dus nou ja, dan zat je 's avonds zat je toch nog eventjes een paar zakjes

vol te malen. Toen begon eigenlijk in diezelfde tijd, dat is dus ook 19... ik denk 82, 83, toen begon Dik Abelskamp ook met de opleiding, Wageningen en ik denk dat dat eigenlijk de opvolger van de vakschool voor hè, voor de maalderij geweest is. Zingende stenen kwam toen, die boeken uit. Dus toen leerden we eigenlijk ook een beetje van de theorie van het malen. Ik ging er toen met Jan Tollenaar heen en ja, we waren toch wel een heel clubje, we verzamelden dan... in Kampen was nog een molenaar die ging mee. Piet Reitsma uit Oldenhove, die was toen net weer begonnen met pellen en... moet ik nog even... nou, er waren nog een paar mensen uit de molenwereld, die gingen mee. En dan gingen we naar Wageningen en dan, ja, daar dus eigenlijk de theorie, maar dan ging je ook stage lopen bij beroepsmolenaars, want dat was ook een onderdeel van. Dus dat... Rolf Wassens ben ik wel een aantal... diverse keren geweest. Wervershoof kwamen we, dus dan kom je echt in dat maalderijwereldje. Nou, opleiding goed afgerond en toen kwamen we ook wel vaak eens even in Stiens, was ook een beroepsmolen, Gert Kleinstra was de beroepsmolenaar en hij maalde heel veel, 5 ton, 10 ton per week wel voor heel veel bakkers. Was echt grootscheeps meel fabri... produceerde daar. Maar ja, die jongen moest ook wel op vakantie en er was eigenlijk geen... niemand die dan even dat bedrijf kon waarnemen. Dus dan heb ik jarenlang samen met Jan Tollenaar en toen die beroepsmatig ging malen, heb ik dat ook nog wel diverse keren alleen gedaan. Tot '5-, '86, ging ik dan in de vakanties op Stiens werken. En dan hadden we gewoon, ja, we moesten zoveel malen in de week... Tarwe werd bezorgd, malen, ja, echt volop malen natuurlijk, alles in papieren zakken, en je was gewoon echt volop molenaar daar. Ontzettend leuk, ontzettend leuk om te doen. En ja, dat was mijn vakantiebaan, ik was daar gewoon ambachtelijk korenmolenaar werd ik daar. Hè, erg veel lol heb ik daar beleefd... ja, ook heel veel geleerd. Ja, dan zie je dus eigenlijk, ja, bent dus heel volop kom je in dat molenaarswereldje dus je gaat dan ook veel meer in je vakantie molens bezoeken, samen met anderen. Je, ja, je hele blikveld wordt ontzettend veel breder daardoor. En toen had ik daarna... kijk, bij ons, het stond in de buurt in Nijemirdum, daar stond een molenromp. Die had ik al in 1980 of '79 was ik er al eens geweest, een halve boom stond er tegen de molen aangegroeid, het was alleen een achtkant midden in het veld, prachtig plekje en dan denk je bij jezelf: ja, goh, dat zou weer een molen moeten worden. Maar dat is niet zo makkelijk dan denk je, want hoe moet dat dan? Nou, toen was in een vergadering in Sloten van de vereniging en daar kwam Jonkheer Tjalling van Ijsinga, die woonde toen net in Rijs, oud-vicevoorzitter ook van De Hollandsche Molen. Ja, een man met heel veel liefde voor molens, maar ook heel veel invloed wel. Die kwam dan in Rijs te wonen dus dat is in het Gaasterland. En met hem kwam ik zo in gesprek, van: ja, goh, Nijemirdum die molen, nou, dat leek hem toch ook wel een leuk project om zich daar eens voor in te zetten. Hij was oud burgemeester geweest, volgens mij Oegstgeest was hij burgemeester geweest en hij was met pensioen. Daar zijn we toen eigenlijk mee begonnen met dat werk voor Nijemirdum en dat was nog geen eenvoudig project, als je achteraf bekijkt. Het was geen monument, ja, toen had je nog helemaal geen besef, van: goh, als iets een monument is dan gaan... de wegen zijn dan een stuk eenvoudiger als dat het geen monument is. Het was nog geen monument. En ja, Nijemirdum, klein dorpje erbij, dus niet midden in het land, dat zijn niet de meest eenvoudige projecten om te gaan trekken. Nou, we beseften al gauw, van: ja, ja, er moet een beetje vaart eigenlijk inkomen. Ik... bij al mijn bezoeken aan molens, waren wij ook in het noorden van Friesland, boven de Noordster, Nije Bildtzijl, dus daar stond een wrak van een molen, had eerst op monumentenlijst gestaan, maar die pas om, ja, eigenlijk oneerlijke wijze was die van de monumentenlijst afgehaald, want op de baard stond 1930 geschilderd, dus werd gezegd: ja, die is uit 1930, hè, dus dit... we praten 1982, 1983, die molen is maar net 50 jaar oud, dat is geen monument. Maar de 1930 had betrekking, toen werd de molen verdekkerd, gemoderniseerd toen. Toen had de molenaar of de molenmaker 1930 erop geschilderd. Hij had beter het bouwjaar van 1880 erop kunnen laten staan. En bij die molen waren buurtbewoners, ja, die molen stond er slecht bij, die hadden alle stenen van de veldmuren weggeroofd, dus alle muren waren eromheen weg. En er stonden

nog twee palen onder het achtkant en toen wij daar... ik was daar voor het eerst, en ik dacht: nou, ik durf niet eens naar boven, want op het moment dat ik boven op die molen kom dan dondert die hele molen om. Maar dus die stond... het was echt wel het idee, van: jongens, die haalt de winter niet meer want het hele spul waait om. Nou die molen was eigenlijk dus, stond niet op monumentenlijst, die was dus eigenlijk eigendom geworden van de Fryske Mole. Nou, Van IJsinga zat toen ook nog in de Fryske Mole in het bestuur. Dus toen was het idee, van: goh, er zitten nog een paar knappe roeden in, er zit een gietijzer in het bovenas, bovenwiel... de rest van het gaande werk was er daar al uitgesloopt, hè, want er zat een... er had een mechanische vijzel in gezeten. Er zaten nog wel wat andere onderdelen. Nou, daar zijn best wel wat onderdelen, die kunnen we mooi in Nije Mettum gebruiken, het was natuurlijk mooier geweest dat dat ding in Nieuwe Bildtzijl was gerestaureerd, maar net wat ik zeg, die had de winter had hij niet meer gehaald. Die was platgegaan en dan was hij gewoon... geruisloos was dat opgeruimd. Nou, hoe moest dat toen gebeuren, dan heb ik samen met Jan Hofstra, die dus op dit moment bij mij werkte, de wegen komen bij elkaar, maar die zat toen bij mij in de klas. Was ook vrijwillig molenaar in opleiding of had zijn opleiding gehad. En Johan Knorse, ook een jongen, die was toen denk ik nog in zijn opleiding. Hebben we gezegd: nou, wij willen dat wel doen. Maar dat werd niet eenvoudig om dat ding daar te slopen, want hij stond achter in het land en mocht geen kraan bijkomen en die tijd had je eigenlijk die mooie telescoopkranen dat je even het land inrijdt en dat spul eruit rijdt, dat had je niet, dus zeiden we: nou we doen het wel op de ouderwetse manier, dus we hebben, kijk die 'roedjes' toch 17 meter lang, 18 meter lang... Hebben we eerst met de hand, hadden we nog even een ouderwetse takel hebben we die roede gestreken, toen werd een roe boven overend gezet en toen hebben we de gietijzieren bovenas aan die roe hebben we eruit gehesen en zo hebben we al die onderdelen klaargelegd en toen in de winter is het spul opgehaald. Maar toen was dus eigenlijk Nije mirдум, ja, toen waren de wieken er, alle onderdelen waren er en toen werd er dus... ja, kwam er meer geloof in dat project. Jan Hofstra die moest toen nog stage lopen en die heeft stage gelopen toen bij de Hollandse Molen, toen heeft hij een nieuw vijzeltje gemaakt voor de molen in Hartwerd en de vijzelbak, molentje was toen van De Hollandsche Molen en er was toen van de Hollandse Molen en er was geen ander geld voor om dat op een andere manier te doen. En hij heeft toen als zijn stage heeft hij ook de bouwtekeningen gemaakt van Nijemirdum, met gebruik maken van al die onderdelen. Dus hadden we bouwtekeningen, we hadden een omschrijving en toen hadden we nog iets, hoe moest het worden uitgevoerd? Er waren toen in die, ja, gewoon regulier geld was moeilijk, maar er was wel additionele middelen waren er toen. Er was een hoop werkloosheid in die tijd en dan waren er projecten die dus eigenlijk de normale arbeidsmarkt niet schaden, die mochten daarvoor worden uitgevoerd. En dat werd dan door de sociale werkplaats uitgevoerd. Nou, in die tijd was de sociale werkplaats, die kwaliteit was vooral van opzichters en zo, die was toch wel een stuk beter. Tegenwoordig is misschien het niveau lager geworden, maar dat waren redelijk handige jongens toch wel die op een of andere manier toch niet in het normale werk kon werken. Zij gingen toen die molen helemaal restaureren en ik hield toen een stukje toezicht daarop. Toen kwam ik eigenlijk een beetje in de projectontwikkeling, van: ja, hoe ga je dus zo'n hele molen toezicht houden op molenrestauratie.

SP1: Ja.

SP2: Nou ja, dus dat, in Nijemirdum, dus met dat traditionele werk, dat kwam allemaal los en dat project dat kon toen in 5-, '86 worden afgerond en toen stond er weer een werkend molen in het veld, waar ik toen ook natuurlijk heel veel aan had, want ik was natuurlijk wel heel erg druk bezig met mij te oriënteren op het molenaarschap en in de tussentijd deed ik ook... de tussentijd was natuurlijk eigenlijk mijn hoofd-gebeuren, ha ha, mijn HTS-opleiding Weg- en Waterbouw. En daar merk je natuurlijk, daar leerde ik natuurlijk ook een heel stuk de theorie,

van: hoe moet je nou bouwen? Ik liep stage bij verschillende diensten en ook daar leerde je natuurlijk heel veel, ja, je technische kennis werd verhoogd. Dus projectmatig bezig zijn, zo'n project als Nijemirdum, net met je theoretische scholing, ja dat maakt toch dat je... Ja, je ging je blijer oriënteren in de hele molenwereld. Dus dat gaat, dat gaf je dus de theoretische opleiding samen met de opleiding praktijk, waren natuurlijk eigenlijk in de praktijk was geen opleiding, maar je leerde daar ontzettend veel van. Maar dat gaf dus... zo'n project als Nijemirdum was heel belangrijk. Daarnaast heb ik toen ook een beetje mijn liefde voor windmotoren ontwikkeld, want in dezelfde tijd heb ik een oude windmotor opgekocht en die heb ik in de tuin bij mijn ouders opgebouwd. Toch wel een heel ding, een beetje 4/5 meter doorsnede. Dus en die heb ik toen, hebben we toen om wat stroom op te wekken, hebben we die daar opgebouwd. Dus dat was ook een eigen, eigen klusje om zo'n complete windmotor op te bouwen, maar dat heeft mij ook wel de liefde voor de windmotoren gegeven en dat komt later ook nog wel eens even aan de orde. Later heb ik dat heel erg toch wel vormgegeven om te kijken of je die hele specifieke groepen ook wat beter behouden kon. Ja, we zitten te praten dan eigenlijk zo'n beetje rond -5, '86, Sloten liep allemaal goed, ik rondde mijn opleiding in Leeuwarden af en toen moest ik natuurlijk aan het werk. En wat toen ook nog meespeelde was natuurlijk ook de dienstplicht, dus het was eigenlijk... ik had of in dienst gemoeten, maar er waren ook nog andere mogelijkheden: ik kon ook naar het buitenland voor het ministerie aan het werk om in Nepal te gaan werken. En dat heeft eventjes... dat leek de goede kant op om daar te gaan werken, maar in de tussentijd heb ik toen nog een maand of 4 heel intensief gewerkt op Molen de Rat in IJlst om... daar hebben we toen al het hout, we hadden al het hout voor die restauraties van die molen vanuit Welleringa maar naar Nijemirdum, hadden we gekregen vanuit de Waterstaat en dat hebben we daar toen allemaal om de molen verzaagd. We gingen toen ook weer voeghouten zagen, dus kromzagen met de houtzaagmolen, hoe ging dat vroeger? hoe deden we dat? lukte allemaal goed. Het was samen met molenaar Van de Woude. Dus toen heb ik een maand of 4/5 gewerkt op houtzaagmolen de Rat en toen dus ook het hele houtzaagmolenambacht tot mij genomen. En daarna kreeg ik toen eigenlijk de periode dat ik voor 3 jaar naar het buitenland ging, dus een... ja, een hele, ja, even een breuk met alles wat ik daarvoor had gedaan voor de molens.

SP1: Waarom deed je dat?

SP2: Nou ja, net wat ik zei: ik was klaar met werken, of nou ja, klaar met de opleiding. Was toen nog grote werkloosheid. Uiteindelijk voor mijn opleiding als ik zie die weg- en waterbouw, later hebben we wel reünies gehad en nou ja, wat zijn er? Veertig man afgestudeerd of zo. Ik geloof dat er misschien maar twee of drie daadwerkelijk uiteindelijk in de weg- en waterbouw terecht zijn gekomen. De rest werkloosheid, omscholen, andere vakken, het was toen heel dramatisch slecht. Voor mij speelde dus dat ik eigenlijk in dienst had gemoeten, daar had ik niet zo'n... ik ben niet zo'n persoon denk ik voor het leger en dienst, ik denk dat ik daar toch ook daar met mijn verantwoordelijkheden dat ik dacht: ja, als ik daar in het leger zit, dan moet iemand anders mij vertellen wat ik moet doen, nou dat weet ik zelf veel te goed, dat had denk ik niet goed gewerkt. En toen kwam dus die mogelijkheid om voor Unicef dus via het ministerie, daar werd ik door betaald, ministerie van Ontwikkelingssamenwerking, om in Nepal te gaan werken. Nou, Nepal, ik wist daar toen nog ook niks eerst, of niet veel van. We reisden altijd wel veel met de familie dus je hebt wel aardig besef van de wereld. Toch een heel, ja, heel bijzonder land en vooral in die tijd nog hè, dus 1986 praat ik nu over. Ik kwam daar te werken, Kathmandu is dan de hoofdstad, dat is redelijk... daar is een vliegveld, etcetera, daar is wel wat te doen. Ik kreeg de eerste aantal maanden gewoon een training om de taal te leren. Bij families verblijven, het sociale leven. Maar je zat ook af en toe zat je op het ministerie, dus het was een hele... hele dubbele wereld, je zat... voor mijn werk zat ik dan heel erg in een bergachtig gebied, 800 kilometer vanaf

Kathmandu, waar ik zat was het 6 dagen lopen naar de dichtstbijzijnde weg in de bergen. Ik was de enige buitenlander die er zat. Ik kwam daar in dorpen waar ik de eerste blanke was. De vrouwen die zaten aan mijn huid en die zeiden: je bent niet wit, je bent rood. Die hadden gedacht dat een blanke er zo wit uitzag als een velletje papier, maar ja, je was wel bruin verbrand dus het was toch wat minder... ik was wat minder wit dan men daar gedacht had. Dus Unicef legde daar drinkwatersystemen aan. Unicef gaf daar alle materialen, Nepalese overheid die gaf een beetje LTS-MTS niveau technici stelde die beschikbaar. Dorpelingen deden al het graafwerk en het zand aanleveren, dat was de bijdrage van het dorp. En we legden daar systemen aan, van ja, tot 10 kilometer buislengte. En ik had dan namens Unicef het toezicht op zo'n district, provincie en mijn taak was om overal die projecten een beetje te begeleiden en nieuwe ontwerpen te maken van al die projecten. En je liep dan, ja, het was vaak 10, 11 uur lopen van het ene dorp naar het andere dorp, en dan bleef ik een paar dagen in zo'n dorp en dan liep ik weer naar het volgende dorp en zo liep ik mijn ronde door het district. Hè, alles was lopen, alles bergen, dorpen... de rivieren lagen op 1200 meter, dorpen tot 2500, 3000 meter hoogte, en ja de passen gingen tot 5000 meter hoogte. Dus het is heel afgelegen bergachtig gebied. Niet eenvoudig denk ik gewoon, want het was... je had natuurlijk, je moest wel binnen de Nepalese overheid werken, grote verantwoordelijkheid, je nam beslissingen van, nou, ik vind dat het wel goed is dat dit dorp of deze dorpen, deze vallei water krijgt of ik heb het idee dat het in andere vallei dat men er wat harder ervoor zou werken, en dan kreeg die vallei het water. Drinkwater was een groot probleem daar. Je had echt vrouwen die waren in de droge tijd, 3/4/5 uur per dag bezig om helemaal uit het dal drinkwater te halen voor het vee en voor de huishoudens. Dus het... ja, je was eigenlijk... je nam grote beslissingen. Maar je werkte natuurlijk ook met de meest, ja, meest arme mensen daar samen, dus dat vormt je ontzettend. En dan was je natuurlijk, was je weer in de hoofdstad en dan was je bij het ministerie en dan was er weer een party... en dan stond je weer met een minister te praten, hè, dus dat was een hele dubbele wereld hè, waar je dus toch ook op een heel hoog bestuurlijk niveau functioneerde. Aan de andere kant zette je je echt in het veld ook in voor, ja, heel concreet, dan zulk soort dingen als drinkwater.

SP1: Ja, precies, dus dat is eigenlijk een heel... echt vormend voor je leven ook voor je...

SP2: Voor je leven, ja, ja.

SP1: Ja, ja, ja.

SP2: Je moest natuurlijk ontzettend zelfstandig functioneren. Hè, want je had niemand aan wie je het kon vragen, je was ook de enige buitenlander daar. Dus je moest ontzettend veel... hele grote verantwoordelijkheden kreeg je daar en dat moest je ook vormgeven. Dus dat heb ik met, ja, het was niet eenvoudig hè, want de etens... voedselsituatie was gewoon echt ook heel slecht en je leeft gewoon in de dorpen, dus je moest... Kijk, je had zelf wel een behoorlijk salaris verdiende je, maar je kon het niet uitgeven. Als je een kip kocht, dan was dat 4/5, wat je daar dus aan de lokale mensen uitbetaalde, 4/5 dagsalarissen, dus je kocht af en toe wel eens een kip, maar je kon niet (onbekend woord: 00:24:59) met die kip, want je moest wel met die mensen samenwerken. Maar je stuurde ook af en toe... ja, alles moest met de... moest worden opgehaald. Ze waren 10 dagen onderweg om een zak cement op te halen op de rug. Hè...

SP1: Dus het was eigenlijk een compleet andere wereld ook.

SP2: Compleet andere wereld, compleet andere wereld, ja.

SP1: Maar goed, toen kwam je op een gegeven moment, ging je weer terug...

SP2: Ja, ik ging weer terug uiteindelijk, ja. Dus daar... goede tijden. Ik heb de molens toch nog steeds wel vast weten te houden daar, want er stonden toch best veel watermolentjes in Nepal. Onderaan drijving, klein maalsteentje en dan... ja, natuurlijk altijd vrij veel verval, dus dan houten boomstam uitgehold en dan ging het schoepenradje aan en dan werd een maalsteentje aangedreven. Heel weinig productie, hè, een zak meel per dag dat was al veel. Dus daar hebben we toch ook nog wel veel... en ik heb toen ook nog een aantal molentjes toen ook nog verbeterd. En hebben we toen ook nog de houten boomstam eigenlijk dichtgemaakt, zodat je wat hogere waterdruk kreeg. Het schoepenrad, even wat... ja, de ruwe uitgehakte plankjes wat een betere vormgegeven en de maalstenen, ook wat bilsel er op aangebracht. Het waren daarvoor eigenlijk gewoon vlakke stenen en dan kon je zomaar eigenlijk de productie wel verdubbelen eigenlijk wel. Dus daar hou ik toch ook wel wat lol van en...

SP1: Het bloed kruipt waar het niet gaan kan.

SP2: Precies, ja. En ik had natuurlijk gewoon tussendoor eigenlijk gewerkt het hele jaar en dan had je verlof. Dus tijdens mijn verlofperiode dan hou je hier je contacten natuurlijk in de molenwereld wel en in mijn laatste jaren dat ik daar zat, toen had ik al gehoord, van: ja, er komt straks toch wel een... een functie vrij bij de Rijksdienst. Nou, had ik met die Rijksdienst voordat ik naar Nepal ging ook al best wel veel contacten gehad, met name over die molen in Nijemirdum. Het was dan wel geen monument, maar ook daar was Jan Heijdra als molenman van de Rijksdienst, toch ook wel bij betrokken. Die gaf toch ook wel zijn adviezen daarin. En je had natuurlijk... ja, wij hebben bij diverse besturen meegedraaid, dus je zat toch al aardig in de molenwereld.

SP1: Oké.

gijs_van_reeuwijk - 3 - sollicitatie_rvdm - _recording_66	
Aantal minuten	6
Aantal sprekers:	2
Taal:	Nederlands

SP1: Gijs, je hebt bijzonder veel ervaring en levenservaring ook opgedaan in Nepal. Je vertelde ook al van dat je het 'molenlijntje' had je wel een beetje warm gehouden, maar je kwam terug en toen besloot je toch op een gegeven moment te gaan solliciteren bij de Rijksdienst voor de Monumentenzorg. Kun je vertellen waarom je dat nou precies gedaan hebt?

SP2: Ja. Nou ik kwam dus in 1989 terug uit Nepal en eigenlijk vrij vlak daarna, enkele maanden daarna, kwam er dus een advertentie bij de Rijksdienst. Ik zat in die tijd wel.. kijk, ik kwam terug uit het buitenland, een mooie tijd, misschien ook wel wat onrust. Je wilt wat over de wereld reizen et cetera. Dus ik had toen ook wel een beetje het idee van nou ik weer een periode naar een ander land toe. Toen kwam er bij die Rijksdienst, en net wat ik zeg die liefde voor die molens die was er natuurlijk, en dat leek mij toch wel een geweldige kans om meer te kunnen betekenen voor het molenbehoud. Want ik had wel geproefd in jaren ervoor.. kijk

je kunt op één molen als molenaar heel veel doen, een geweldige molen opzetten, maar met zo'n zulk soort projecten.. kijk eens voor Nijemirdum, met die windmotoren, maar ik was toen ook al wat betrokken geraakt bij een molen in Langweer, dat je denkt ja, er is meer. Je kunt meer betekenen voor het molenbehoud denk ik. Bijvoorbeeld via de Rijksdienst, omdat je dan veel meer betrokken bent bij het opstellen van allerlei plannen, dan doe je dus meer dan dat je eigenlijk bij één individuele molen bezig bent. Dus het leek me een geweldige mogelijkheid om die positie, om dat behoud van molens daar te dienen. Er kwam ook wel bij dat je als molenaar liefhebber het ook niet altijd even veel eens was met hoe molens gerestaureerd waren. Dat is denk ik ook een stuk jeugdige onbezonnenheid, eigenlijk nog wel een beetje dat je denkt van hoe moet je restaureren. Maar er stonden natuurlijk heel veel molens heel slecht bij en er werden toen ook wel molens opgeknapt dat je dacht, ja maar jongens dat had historisch gezien even anders, beter, gekund. Dus dat was ook wel een drive, dat je dacht van ja, ik wil ook wel aan die knoppen zitten om eens even dat behoud te kunnen sturen. Nou was dat hele.. dat solliciteren, dat hoor je dan natuurlijk later, want als je dan bent aangenomen dan krijg je te horen hoeveel sollicitanten er waren, dus ik heb wel begrepen dat er, weet ik veel, meer als honderd sollicitanten waren. Daar zal wel een hele grote gros bij hebben gezeten die moesten solliciteren omdat ze werkloos waren waarschijnlijk. Maar er waren natuurlijk ook veel anderen die wellicht veel grotere kennis, kunde van molens hadden.

SP1: Wat was precies de functie waarnaar je solliciteerde en wat was de omschrijving? Wat voor kwaliteiten..?

SP2: De functie van molendeskundige, dus molenspecialist.

SP1: En wat vroegen ze specifiek aan..

SP2: Voldoende, wel technische, kennis. Ik denk dat ze wel toch een beetje een HTS niveauachtige kennisniveau hadden, dat vroegen ze wel. Voldoende kennis van molenaar, bij voorkeur als je bijvoorbeeld ook vrijwillig molenaar was. Dus ja, ik was wel vrij goed gekwalificeerd voor de functie, alleen was ik natuurlijk nog niet, dat is '89, ik was 26 dus ik was relatief natuurlijk toch wel jong. Want het was toch best wel een functie ook wel in een aardige loonschaal perspectieven. Dus ik denk dat daar toch wel wat vraagtekens dat.. ja, dat kwam toch wel ook zo bij de Rijksdienst, als kennisgebeuren. Ja, ik was toch wel erg jong om daar bij de Rijksdienst in dienst te treden op zo'n functie. Kijk er waren natuurlijk functies administratieve functies et cetera daar werden wel jongeren aangenomen, maar op dit soort kennisfuncties werd eigenlijk niet iemand met die leeftijd aangenomen. Gerrit Keunen deed toen heel.. was ook aanwezig bij die sollicitatiegesprekken en dat ging.. ja, dat klikte wel heel goed. Kijk, Gerrit kon ook dat hele verhaal van Nepal wel goed inschatten, dat schatte hij denk ik wel op waarde, en via via had ie waarschijnlijk ook toch wel wat van jou gehoord. Ik kende bijvoorbeeld Eric Zwijnenberg erg goed. En die kende ook wel weer Gerrit natuurlijk al heel goed, want die jongens die hebben natuurlijk al.. die stonden ook een beetje aan de wieg van dat hele Vrijwillig Molenaars club, dus ik denk dat dat ook wel wat invloed.. of er waren wel wat dingen ingewonnen over mij als persoon. Dus toen, nou ja, uiteindelijk ja, sollicitatie et cetera, dus in '89 werd aangenomen bij de Rijksdienst.

gijs_van_reeuwijk_-4_- _situatie_molenbehoud_1989- 1990_recording_1967	
Aantal minuten	4
Aantal sprekers:	2
Taal:	Nederlands

- SP1: Gijs, we zijn nu in 1989, 1990 aangeland. Je bent bij de Rijksdienst voor de Monumentenzorg aangenomen. Kun je voor het begrip van iedereen even vertellen hoe de molens erbij stonden toen eigenlijk. Wat was jouw indruk van het molenbehoud anno 1990?
- SP2: Ja kijk, als je achteraf nog weer eens naar een molenboek uit die tijd kijkt, dan geeft het toch wel een aardig beeld. Want als we naar de foto's kijken, of als je bijvoorbeeld op alle molens eens even kijkt.. maar je ziet dat in die tijd.. als ik dan kijk naar het westen van het land, daar stonden de molens er denk ik over het algemeen wel vrij knap bij. Er waren natuurlijk ook heel veel molens bewoond en die waren altijd wel redelijk in staat gehouden. Die hadden nooit open gestaan of wat dan ook, die waren redelijk dicht gehouden. Als ik dan kijk hier bijvoorbeeld in Friesland, maar ook toch wel in Groningen, hoe slecht hier molens erbij stonden en met name kleine molentjes, dat je echt denkt van nou.. het waren gewoon wrakken. En dat waren er niet één of twee, dat waren tientallen molenwrakken. En dat had vaak ook wel zijn reden. Dat merk je dan achteraf ook wel, dat je denkt van goh, waarom gaan ze zo'n ding niet eens restaureren. Ja, geld was natuurlijk een reden. Soms ook eigendomssituatie. Soms zaten molens te wachten dat er een ruilverkaveling zou komen en dan zouden ze in ruilverkavelingsverband worden gerestaureerd. Ja en die molen werd maar slechter. Dus er lag ontzettend veel werk. Ik heb toen eigenlijk wel eens een beetje.. toen in '89 dat ik dacht van nou, zal het mij lukken tijdens mijn werkzame leven om al die molens gerestaureerd te krijgen. En toen was toch echt wel de gedacht van ja, maar dat is eigenlijk zowat een onmogelijkheid, we gaan gewoon molens verliezen. En dat sluit ook eigenlijk wel een beetje aan, wat je later las over bijvoorbeeld bij het Rijk, in de jaren zestig toen was echt de verwachting dat we toch zowat 2/3 van ons molenbestand wel eens zouden kunnen verliezen. En dat we heel blij mochten zijn als we 1/3 over zouden houden. Dat was eigenlijk de verwachting in de jaren zestig. Dat werd in de jaren zeventig natuurlijk.. is er ongelooflijk veel gebeurd, maar zo rond 1990 was dat nog steeds zo dat er toch heel veel molens aan de rand van de afgrond stonden. En een duwtje de verkeerde kant op dan konden ze er net overheen donderen, maar ze konden ook net goed blijven. Dus zo trof je eigenlijk dat wel aan. Reguliere molens waar het allemaal goed ging, maar toch ook heel veel crepeergevallen.
- SP1: En was het vooral een geldkwestie, of lagen er nog andere oorzaken aan ten grondslag van die situatie?
- SP2: Zoals ik schetste.. kijk geld speelde natuurlijk mee en dan had je natuurlijk... er waren veel kleine molentjes, of wat dan ook, en daar was ook de eigendomssituatie. En dat is wat we tot nu toe nog steeds zien, als we op dit moment zien een molen die er slecht bij staat, is negen van de tien gevallen is dat een eigendomssituatie de grootste bottleneck. Ook toen al. Had je een molen van een stichting, of eventueel van een gemeente, dan komt het gewoon wel goed. Dan is er de aandacht voor. Particulier eigendom, toen ook nog wel waterschappen, ja, daar ligt het toch heel veel moeilijk. De belangen van een particulier liggen toch

niet vaak helemaal direct in dat molenbehoud. Gevoelsmatig is men er soms nog bij betrokken, maar financieel gezien lukt dat niet. En natuurlijk ook de regelingen zijn soms ook niet zo gunstig voor particulieren. Een stichting kan die kan bij fondsen aankloppen, een particulier niet. Ook al streeft ie hetzelfde doel na, hij wil die molen behouden, hij verdient er geen stuiver aan. Een fonds zegt, ja particulier, u krijgt geen geld en een stichting krijgt wel geld. Dus geld heeft meegespeeld, maar ik denk de eigendomssituatie nog het meeste.

gijs_van_reeuwijk_-_5_- _begin_werk_bij_rdmz_aard_werkzaamheden_en_cuktuur_recording_68	
Aantal minuten:	9 Woordelijk
Aantal sprekers:	2
Taal:	Nederlands

SP1: Goed Gijs, dan ging je dus aan de slag bij de, bij de Rijksdienst, en kun je beschrijven wat je werkzaamheden nou precies waren, en hoe was die cultuur eigenlijk daar bij de, bij de Rijksdienst, toen je daar kwam?

SP2: Ja, ik, ik begon bij de Rijksdienst, we waren toen, was er nog een aparte molenafdeling. Vier deskundigen, dus Gerrit Keunen, ja die was eigenlijk een beetje, ja, primus inter pares, dus die was eigenlijk, we hadden allemaal wel dezelfde functie, maar hij was eigenlijk c.q. een beetje baasachtig. Jan Heidra, die heb ik een goed jaar nog meegemaakt. Ik was eigenlijk ter opvolging van Jan Heidra gekomen. Die ging daarna met pensioen. En Geert Nienhuis. Corpershoek die was toen net met pensioen gegaan, dus die werkte er eigenlijk toen niet meer. En we hadden dan nog wel wat ondersteuning, hadden we Piet Vergeer die werkte wat bij ons, maar die kwam via een sociale werkplaats, dus die deed veel kopieerwerk, hand en spandiensten etc.

SP1: Ja, ja.

SP2: Maar we waren toch eigenlijk wel een beetje een eigen clubje binnen de dienst. Ook al vielen wij onder, ja, onder de club specialisten. En dan in die club specialisten had je natuurlijk deskundigen orgels, bakstenen, nou ja, daar zaten allemaal een clubje deskundigen. Maar we waren wel eigenlijk wel een beetje een eigen, een eigen gebeuren zonder echt direct, dat we direct zo verantwoordelijkheid moesten afleggen. En dat kwam eigenlijk ook wel een beetje door de, door onze taken, want wij waren aan de ene kant specialisten, dus wij brachten specialistisch advies uit, op het gebied van molens in het veld. Maar aan de andere kant, daar kwamen natuurlijk ook heel veel subsidieaanvragen binnen. Dus wij waren eigenlijk ook deskundig voor subsidieaanvragen. Dus wij moesten ook subsidieaanvragen beoordelen. Dus je had heel veel overleg met ook de afdelingen die dus de subsidies verstrekten. Vergunningen, mocht het nodig zijn, ook dat deden wij. Dus wij deden eigenlijk overall, alles wat in het hele traject met de molen, op het moment dat iemand of een vraag had, wat moet er met de molen gebeuren? Of d'r werd subsidie aangediend, dan kwam dat uiteindelijk op ons bureau terecht. En dat was toch wel heel in tegenstelling tot andere objecten. Kijk, als er een kerk, dan had je misschien, als er een deskundige nog naar voren, natuursteen was, dan kwam er iemand van de rijksdienst over de natuursteen. Door derden werd een restauratieplan gemaakt. Kwam er een subsidieaanvraag, ja, dan kwam het bij een bouwkundige die subsidieaanvragen beoordeelde, en de restauratie begeleidde. Maar zo iemand die hield zich ook niet bezig met planvorming, en met vergunningen bijvoorbeeld of zo. Dus wij deden eigenlijk alles. En dat maakte het natuurlijk voor ons ook, ook wel makkelijk om, ja, om zo te functioneren. Dus als er dingen niet goed liepen, ja, dan, dan nam bij wijze

van spreken het dossier mee onder je arm, en dan ging je bij de verschillende collega's langs, van ik moet hier een handtekening, ik moet hier wat hebben om dingen erdoorheen te douwen.

SP1: Ja. Maar dan moest je wel zelf dus het initiatief nemen om dat op te lossen?

SP2: Ja, dan moet zelf dat initiatief nemen, omdat we eigenlijk natuurlijk, en dat werd natuurlijk onze, onze functie werd ook wel wat aan gevochten, want, kijk, er waren ook bouwkundigen die zeiden ja, maar ik ga eigenlijk over het vaststellen van subsidiabele kosten. Dus ja, jullie moeten eigenlijk alleen maar voor jullie molens gewoon extern wat adviezen geven. Maar alles wat met financiën te maken heeft, dat, dat is eigenlijk mijn winkeltje.

SP1: Ja, precies, terwijl jullie, terwijl jullie juist die beslissing al konden nemen.

SP2: Ja, wij, wij deden gewoon alles daar. En dat moest je constant bevechten. En het werd dan aan de andere kant, als je het ook maar deed, dan ging dat ook wel goed. Dus wij, je moest er gewoon voor zorg dragen, waar werd je op afgerekend, was, er werden subsidieaanvragen gedaan, en die mochten gewoon niet te lang blijven liggen bij de dienst. Dus op het moment dat dat gepiep van buitenaf kwam van goh, er ligt een afrekening, en die blijft maar liggen, of wat dan ook, daar werd je op afgerekend. Dat waren natuurlijk gewoon kerngetallen waar je op werd afgerekend. Elk voorjaar, dat moeten we natuurlijk ook zien, wij hebben nu een 6-jaren onderhoudsplan. Toen had je een andere regeling. Elk jaar maakte een moleneigenaar onkosten, en die kreeg daar subsidie op van het Rijk voor zijn onderhoud tot een bepaald maximum. En dat was al in, vanaf de jaren '60. Molens waren de eerste categorie monumenten in Nederland die onderhoudssubsidie konden krijgen. Dus daar zat voor ons ook veel werk. Want elk jaar kreeg je dus honderden molens langs, aanvragen, met de bonnetjes, de betaalbewijzen, de rekeningen. En dan moesten wij intern, of adviseren over wat zijn de subsidiabele kosten, hoeveel onderhoudssubsidie krijgen ze. Dus dat was elk jaar februari-maart-april, kreeg je een grote bult, honderden aanvragen, en die moest je er dan gewoon eventjes in een paar maanden doorheen jagen. Jaar in jaar uit kwam dat langs.

SP1: Ja, ja.

SP2: Nou en dan, ja, als we kijken naar de Rijksdienst, de dienst was, ja, ik kan het wel zeggen, een beetje een suffige organisatie. Toch wat bureaucratisch. En je zag natuurlijk ook, met name in de jaren '80 was het natuurlijk, ging het economisch slecht in Nederland. De overheid had eigenlijk een, ja, een personeelsstop afgekondigd, dat was jarenlang. Dus jarenlang mocht er niemand worden aangenomen. Toen ik bij de dienst kwam, nou ik denk dat er zowat 5 of 10 jaar echt niemand was aangenomen. Alles moest, ging met, met natuurlijk verloop gingen de mensen d'r uit, maar er werd niemand aangenomen. Er was toen weinig werk ook buiten de dienst, dus wat er zat, ja, die ging niet zo gauw naar, ergens anders solliciteren, want ja, er waren niet veel andere banen te krijgen. Dus iedereen zat daar wel goed. Maar dat maakte wel, dat het toch wel een behoorlijk lege organisatie was. Met toch ook, kijk, als we naar ouderdom kijken, er zaten erg weinig jonge mensen. Dus het was erg veel 50-plus. En dat geeft natuurlijk ook wel wat aan voor, ja, hoe, hoe werkte men. Ik bedoel, toen ik daar begon, was 1990, en toen waren toch de computers, die waren er toch al een beetje. Ja, je had een type, je had nog een typekamer, daar zaten een stuk of 5, 6 meisjes die zaten, vrouwen, ja, die maakten, je maakte een conceptstuk, en dat ging naar de typekamer, en dan werd het uitgetypt, en dan kreeg je het uitgetypt langs, en dan maakte je nog wat opmerkingen. En dan

werd, werd zo'n velletje gerust weer opnieuw opgetypt als je daar wat regels moest veranderen. Dat, ja, op die manier werd er, werd er nog gewerkt. Doorslagen, overal carbonpapier er tussendoor doen.

SP1: Ja.

SP2: Dat je, dat je de, dat zien we dan ook wel in die oude dossiers, dan zie je dus hele dunne papiertjes, dat zijn dan de beschikkingen. De originele zijn misschien aan een eigenaar, maar de doorslagen zitten daar dan nog in de dossiers. Ik weet wel dat, ik was nog niet zo lang bij de dienst, en toen kwam er de vraag binnen de dienst, en daar werkte toch wel 125 man, denk ik toen rond die tijd. Er komen twee computers bij de dienst, wie wil eventueel een computer.

SP1: Haha.

SP2: Dus ik had gezegd, ja, ik wil wel een computer. Dus gewoon een soort personal computer was dat, er was natuurlijk nog helemaal geen sprake van netwerken of wat dan ook. Nee, het was een personal computer, gewoon een stand alone ding. En ik kreeg die computer. En die andere, die tweede, dat was eigenlijk ook, en iedereen die kwam dan bij mij langs, en die zeiden van, goh, even nieuwsgierig kijken wat is dat nou voor een ding. Maar wat moet je daar nou in godesnaam mee, echt geen flauw benul wat je daarmee moest doen. En zo was toch het begin toen. Ik weet nog dat ik internet, kwam internet op. Nou ik wou wel internet. Maar ja, toen moest je dus nog particulier, of je moest afsluiten, je had ook toen, dat Worldwide Web was er toen natuurlijk nog niet, maar internet bestond toen wel. Dus ja, dat heb ik gewoon maar privé gedaan, want ja, die dienst, dat duurde een jaar, of twee jaar later kwam pas eens een keer de dienst aanzetten met eens een keer dat je wat internet-achtig kon gaan doen. Dus, ja, dat kon toch wel.

SP1: Dus je collega's werkten echt ook niet met de computer?

SP2: Nee, die deden het ook niet met, nee.

SP1: Nee.

SP2: En eigenlijk, je ziet daar dus hele grote groepen die het eigenlijk nooit gedaan hebben daarna.

SP1: Nee, nee.

SP2: Die het nooit gedaan hebben. En die de slag ook niet konden maken eigenlijk daarna, want. Kijk, daarna kwamen die modernisering, kwamen natuurlijk wel. Dat kwam er uiteindelijk wel. Maar dat kwam ook met name doordat er natuurlijk jongere mensen toen binnen kwamen stromen. Maar dat was toch eigenlijk de eerste 10 jaar, kwam ik toch eigenlijk maar weinig, haha weinig volk bij eigenlijk, jong volk bij.

(00:08:28)

gijs_van_reeuwijk_-_6_-_aard_werk_en_dagelijkse_gang_van_zaken_recording_1969	
Aantal minuten:	7 Woordelijk
Aantal sprekers:	2
Taal:	Nederlands

- SP1: Gijs, je vertelde al juist, zojuist al van dat het een beetje een aparte club was, die die molens, die molenclub daar bij de rijksdienst. Kun je daar misschien nog iets meer over vertellen? Wat hield je werk in de dagelijkse praktijk in en hoe kwam dat eigenlijk naar voren dat jullie een stelletje vrijbuiters waren?
- SP2: Ja. Nou ja, dat kwam natuurlijk, ons werk was natuurlijk een beetje ongrijpbaar. Wij lagen, wij deden heel veel werk in het veld, dat kan op eigen initiatief, veelal, of er kwamen vragen uit het veld, of je ging eigenlijk op eigen initiatief dat je dingen achteraanving. Subsidieaanvragen enzovoort kwamen binnen, die moest je natuurlijk ook vaak nog controleren. Dus er zat bij ons heel veel veldwerk in. Maandag was altijd de vaste kantoor dag, dus maandag waren wij altijd op kantoor. En eigenlijk waren wij vaak, de rest van de week kwamen wij d'r niet. Waren wij gewoon constant in het veld. En ook toen al was ik eigenlijk altijd al een dag in de week, was ik hier thuis aan het werk. Mijn standplaats was hier al in Friesland, is eigenlijk altijd al mijn standplaats geweest. Ons kantoor zat in Zeist, op het Broederplein, een mooi oud statig pand. En daar waren we dan die maandag. En dat waren altijd heel hectische dagen, dat waren vergaderingen. Al die subsidieaanvragen die kwamen er toen binnen, dus je ging bij collega's langs, van joh, dit even, hier een handtekening, daar. En je ging eigenlijk elke maandag met een, een of twee tassen met dossiers, die natuurlijk eigenlijk nooit het, dat stond er met grote letters op, deze mogen het gebouw niet verlaten.
- SP1: Haha.
- SP2: En dat waren natuurlijk allemaal officiële pandstukken, geen computer, er was nog niks. Dat waren vaak de stukken van, van 10 - 20 jaar, met alle officiële correspondentie, beschikkingen. Dikke mappen waren dat. Maar die zaten er altijd bij subsidieaanvragen, zaten die d'r bij, want anders kon je natuurlijk niet goed adviseren. Dus die, ja, die namen wij natuurlijk gewoon wel mee, want je moest wel kunnen werken. Dus wij vertrokken elke maandag altijd met, met volle tassen met, met die aanvragen. Nee, is was eigenlijk wel een dag in de week, zat ik hier thuis, op kantoor zat ik dan die subsidieaanvragen te adviseren. En dan op maandag vertrok je weer met die, haha, met die grote stapels weer naar kantoor. Je was natuurlijk al heel erg, ja, wat tegenwoordig natuurlijk heel modern is, het thuiswerken, maar dat brachten wij heel gauw in de praktijk. Maar dat gaf natuurlijk wel, ja, dat maakte dat wij natuurlijk ook een beetje ongrijpbaar waren. We hadden ook niet direct een baas, dat was bij ons een soort coördinator van de specialisten. Maar ja, daar had je maandag weer overleg mee. En ik maakte op maandag een briefje voor de secretaresse, van joh, deze week ben ik daar en daar. En op die dag kun je me telefonisch, ben ik telefonisch bereikbaar. Dat was natuurlijk ook nog de tijd voordat de mobiele telefoons er waren. Dus dat, daar werden we ook niet door gestoord.
- SP1: Ja, ja, haha.
- SP2: En, nou ja, dan konden mensen, konden ons bellen. En anders dan lag er op maandag wel een briefje van, van de secretaresse van, nou kun je deze week even Jan die en die even bellen. Dus daar, ja, daarom was je eigenlijk wel een beetje de, ja, een stukje, ja, vrijbouter. Het, ook dat, maar dat paste natuurlijk ook wel, en dat stuk verantwoordelijkheid wat je al die jaren daarvoor ook al had gehad. Dus het was natuurlijk heel makkelijk om daar misbruik van te maken. Maar aan de andere kant denk ik dat, dat wij dat allemaal als molendeskundigen wel aankonden, omdat je natuurlijk toch vaak dat doel voor ogen had dat je die, die molens goed wou krijgen. En, en ik denk qua uren, dat, dat wij vaak meer uren maakten als, als dat de baas ons voor betaalde. Maar, ja, dat was gewoon je drive om het voor mekaar te krijgen.

- SP1: En ik begreep ook, Gijs, jullie hadden ook bepaalde provincies tot je?
- SP2: Ja, dat klopt.
- SP1: Je had een taakverdeling, zeg maar, landelijk spreiding, kun je daar nog even, ja?
- SP2: Ja, ik had eigenlijk, en dat was een beetje historisch gegroeid. Gerrit Keunen, die woont in Utrecht, dus die deed Utrecht, Zeeland, Noord en Zuid-Holland. En dan Zuid-Holland was, de dienst deed daar wat minder, in Zuid-Holland, omdat daar had je ook provinciale deskundigen. Die zich, die deden heel veel in Zuid-Holland. Maar ja, af en toe moest je als Rijk daar natuurlijk toch bij bepaalde, het Rijk gaf wel vaak het geld, dus het Rijk had daar wel taken, maar je nam minder vaak werk, echt bestekken op. Geert Nienhuis, die zat in het, midden en het zuiden. Dus die deed Brabant, Limburg, ook Overijssel. En ik had eigenlijk de regio van Jan Heijdra overgenomen. En dat was Friesland, Groningen, Drenthe en Gelderland. En dan Gelderland lag een beetje excentrisch, maar dat kwam, Jan Heijdra woonde in Gelderland, dus daarom deed ie Gelderland. Dus ik heb jarenlang ook Gelderland gedaan. Dus zo hadden we Nederland een beetje verdeeld. Nou is het wel vaak zo dat, als wij dus de subsidieaanvragen binnenkregen, dan werd eigenlijk deze verdeling eigenlijk goed, ja, dus als er een molensubsidieaanvraag uit Friesland kwam, die kwam bij mij op mijn bureau terecht. En met name met Gerrit Keunen werkte ik altijd heel nauw samen. Kijk, als het bijvoorbeeld een houtzaagmolen was, dan zeiden we, Gerrit, ja joh, houtzaagmolens, daar weet jij veel meer van, dat doe jij maar ook als is het Noord-Holland, of op een andere plek. Dus zo verdeelden wij vaak het werk. En op het moment natuurlijk dat er de grote bult in de subsidieaanvragen voor de onderhoudssubsidie kwamen, ja, dan ging je met z'n drieën ervoor zitten, en dan zorgde je dat dat, dat dat aan kant kwam. Dus je, je was ook weleens met projecten in een ander, of andermans gebied. Het lag niet zozeer vast, het was ook niet zo organisatorisch. Dat het handig was voor de buitenwereld, joh, als ik een molendeskundige in Friesland nodig heb, dan is Gijs mijn aanspreekpersoon, weet je wel, zo.
- SP1: Ja, ja.
- SP2: Maar dat, af en toe maakte je het ook, praktisch vulde je het in, als je dacht van ja, joh, die heeft een betere deskundigheid, die, moet die dat project misschien maar trekken, of die moet het maar even trekken. Dus dat. Maar het was een hele nauwe samenwerking op dat, op dat terrein.

(00:06:01)

gijs_van_reeuwijk_-_7_-_ontwikkeling_samenwerking_met_dhm_en_andere_partijen_in_het_molenveld_recording_70	
Aantal minuten:	14
Aantal sprekers:	2
Taal:	Nederlands

SP1: Gijs, we hebben het al een beetje gehad over wat je werk zo was bij de Rijksdienst. Maar je had natuurlijk in het molenveld te maken met allerlei partijen, hè, zoals bijvoorbeeld De Hollandsche Molen, de molenmakers en diverse soorten eigenaren, stichtingen. Kan je vertellen hoe het in de negentiger jaren toeging met die samenwerking met al deze partijen in het veld?

SP2: Ja, toen ik bij de Rijksdienst kwam... je komt natuurlijk in een rijdende trein. En dan merk je dat die trein niet zomaar op de plek zit waar hij dan staat eigenlijk. Dan zie je dus dat het hele functioneren is nog heel erg gerelateerd is hoe het met het molenbehoud is gegaan in Nederland, maar ook hoe het met andere monumenten is gegaan. En ja, wat zie je dan eigenlijk, dat natuurlijk in de begintijd, via het ministerie, De Hollandsche Molen had toch een aardige invloed. De Hollandsche Molen adviseerde eigenlijk de minister cq. Rijksdienst, van: nou, jongens, er is een restauratie, wij adviseren de minister om daar geld voor beschikbaar te stellen. Dus per saldo waren zij eigenlijk een beetje de ambtenaren die ook over de verdeling van geld omgingen. Nou, dat was dus 1960, 1970, was dat nog wel het geval. Begin jaren 60 kwam natuurlijk de monumentenwet, dus toen werden dus vrijwel alle molens werden beschermd en toen werd... het Rijk zei ook, van: ja, wij gaan daar ook meer geld aan besteden, want het worden nu rijksmonumenten, maar dan kan het niet zo zijn dat een externe club een beetje bepaalt waar ja, wat dan eigenlijk het beleid is van de bedrijven en hoe het geld verdeeld wordt. Wij moeten verantwoording afleggen. Ja, wij moeten er ook voor staan. Dus toen kwam eigenlijk de Molenafdeling. Dus toen ging de Molenafdeling die taken naar zich toetrekken. En dat was, in ieder geval voor die mensen die toen werkzaam waren, kijk, een Heijdra, Korpershoek, Gunneweg, was dat nog niet heel eenvoudig. Keunen, die heeft er natuurlijk ook... die zat er ook al vrij vanaf het begin af aan zat die erbij... Die kregen natuurlijk een nog veel grotere taak, die gingen ook het geld verdelen. Maar daar was heel veel tegenstribbeling, bijvoorbeeld ook van De Hollandsche Molen, want die raakte natuurlijk wel een heel groot stuk van zijn, ja, hoe noem je dit...

SP1: Bevoegdheid.

SP2: Bevoegdheid, aanzien, etcetera, raakten zij kwijt. Zij gingen toen niet meer met een gesprek, van: joh, wij zullen dat geld wel even voor u regelen. Want nee, dat had een rijksambtenaar, die zei: ja nee, dit is nu ons pakkie aan, hè. Dus die positie van De Hollandsche Molen, die werd minder. We zagen aan de andere kant ontwikkelingen bijvoorbeeld in Gelderland, een paar provinciale ambtenaren die zich... Malisse die zich bijvoorbeeld heel erg toen... de provincie ging daar ook technische adviezen maken en met name provincie Zuid-Holland, die had eigenlijk een eigen molenafdeling, hè, met De Kramer, die dus daar in Zuid-Holland de adviezen ging afgeven dus de technische begeleiding ging doen. Ja, die verantwoordelijkheden wie zit aan de geldknop, wie adviseert, ja, dat gaf strubbelingen en dat waren natuurlijk ook misschien nog wel een beetje de personen, kijk, een De Kramer, Korpershoek, maar bijvoorbeeld de Koning bij De Hollandsche Molen ook, dat waren ook ego's, dat waren ook mannetjes die hun eigen winkeltje toch wel graag willen behartigen, dus dat ging niet altijd even geweldig. En dat is eigenlijk wel de situatie toen ik zo rond 1990 kwam, toen deed het Rijk gewoon al die plannen makerij etcetera, dat lag gewoon aardig vast, maar die sentimenten uit het verleden, van... die personen zaten er nog en die waren eigenlijk niet goed on speaking terms eigenlijk zo.

SP1: Heb je daar een voorbeeld van, zo'n wrijvinkje van zeg maar?

SP2: Ja, ik heb daar nooit direct altijd zo bijgezeten, maar ik weet dat wel. Je hoort dat wel, dat dat... ja, dat...

SP1: Dat er veel kritiek...

SP2: Ja, ja, precies, precies. En je merkt ook bijvoorbeeld, kijk, ik zie dat wel in Zuid-Holland, hè, waar ze heel de tijd de trend geweest: als polderpeil naar beneden moet, nou, dan moeten we die schepradmolen maar wat gaan vijzelen. Nou, dat was een oplossing, maar wat eigenlijk veel beter was, was dat je het scheprad wat ging verdiepen, of vergroten, etcetera. Dat kon ook heel goed. Maar dat zat zo tussen de oren in Zuid-Holland, van: "nee, jongens we moeten die vijzelen", en dat ging hard tegen hard. Dat daar bepaalde restauraties bijzaten die, die, die... dat kwam gewoon tot stilstand, want men kon geen keuze maken, hè. Rijnlands Molenstichting die wou graag de provincie te vriend houden, maar ja, de Rijk gaf het geld. De Rijk hield poot stijf en ja, dan zie je dus uiteindelijk dat bijvoorbeeld daar, toen kwam een Jan Hofstra, en iedereen dacht: ha ha, fijn, nou kunnen we mooi leuk door, dat is echt een technisch goed iemand... en tot veelal verbazing in het Zuid-Hollandse gaf hij volledig het Rijk gelijk in technische berekeningen, en die zei: ja, nee, niets vijzels erin, hier moet gewoon scheprad, want dat kan nog wel prima, dus dat was niet zo eenvoudig. Nieuwkomers en toen kon dat, dat merkte je daardoor, dat dus die scherpe kantjes gingen er ook af. Kijk, zo'n Jan Hofstra kwam daar, Vellekoop ging uiteindelijk met pensioen, dus die mannetjes uit het verleden die verdwenen. Ik zat bij de Rijksdienst, in het begin was er dus ook regelmatig overleg met de Hollandse Molen, of dan was de contactdag. Algemene vergadering, dan zeiden ze: Gijs, ga jij daar maar heen, want jij was er nooit... Kijk, een contactdag Hollandsche Molen, dat... in het verleden kwam ik daar natuurlijk wel als liefhebbend molenaar, maar daarna nooit meer. Kijk, als je dan bij de Rijksdienst, dan ben je daar niet als liefhebbend molenaar, dan ben je daar Rijksambtenaar en zo word je ook aangesproken en word je behandeld, etcetera. Dus dan ben je altijd in functie, je bent er nooit als liefhebber. Ja, je bent er wel als liefhebber, maar vaak wel...

SP1: Met de pet op van...

SP2: Met de pet op als Rijksambtenaar en je merkt dan gewoon dat vooral in het begin toen ik bij de dienst kwam, dat men zei, van: nou Gijs, ga jij daar maar heen, ga jij dat maar doen, dat is makkelijker. Ik was natuurlijk... ik had dat beladen gebeuren niet. Ik was wel jong, maar ik had natuurlijk ook met mijn Nepal ervaring, waar je natuurlijk ook heel veel met dorpen: moet je dan wel of niet water aanleggen? Ja, je had ook wel zulk soort dilemma's had je mee te maken gehad natuurlijk ook. Ook daar met ministeries dus het was voor mij niet allemaal, ondanks dat ik nog niet zo oud was, had ik daar wel ontzettend veel ervaring mee opgedaan, om toch ook een beetje met dat bijltje te hakken, van...

SP1: De diplomaat, omdat je natuurlijk diplomaat...

SP2: Ja, de diplomaat te vriend te houden, en dat is toch wel heel erg... had toch wel van belang geweest denk ik. En ik denk op dit moment is die, ja, dat oud zeer dat is er niet meer denk ik gewoon, hè, maar toen was het echt Rijksdienst De Hollandsche Molen, het gaat... het schoppen tegen een Rijksdienst was een mogelijkheid bijvoorbeeld voor De Hollandsche Molen om zich te profileren ook wel. En dat was op microniveau, dus op het niveau van de molenliefhebbers etcetera, duidelijk, maar op groter niveau, dan begreep geen mens dat. Want die zeiden: ja, maar je bent toch... die molenmensen die zijn van het molenbehoud, je doet toch hetzelfde? Waarom ben je nu...

SP1: Dat is hetzelfde doel, ja, maar verschillende...

SP2: Ja, een bepaalde illusie. Dat werd buiten de insiders werd dat niet begrepen eigenlijk en ik denk dat nu, veel meer dat, ja, die gemeenschappelijk drive, van: jongens, nee, we staan daar boven het molenbehoud met verschillende petten op, maar wij staan daar allemaal voor het molenbehoud, dat dat veel duidelijker is.

SP1: En hoe ging het met de molenmakers bijvoorbeeld, Gijs? Want je vertelde ook al dat er op een gegeven moment niet zo veel werk was voor de molenmakers, maar later trok dat weer aan. Had je daar nog een speciale samenwerking mee?

SP2: Nou ja, kijk, je hebt natuurlijk wel de... je hebt de tijd dat molens nog in bedrijf waren, jaren '60, '70 toen natuurlijk poldermolens die nog aan het werk waren, korenmolens met name bijvoorbeeld de Achterhoek, of wat dan ook, die in Zeeland heeft nog vrij lang doorgewerkt. Dus er waren nog wat traditionele bedrijven die die molens nog steeds onderhielden. Maar je zag toen ook al de trend, die jaren '60, '70, dat het eigenlijk nog in Zeeland geen molenmaker, andere delen ook niet. Dan kwam een molenmaker uit Groningen, dan is die bijvoorbeeld molenmaker Bremer, maar bijvoorbeeld Doornbos heeft veel in Zeeland gewerkt, molenmaker Poland had ook veel in Zeeland gewerkt. Noord-Holland, hè, werkten ze ook. Hè, dus Medendorp, ja die heeft molens tot hè, buitenland gebouwd natuurlijk ook, maar die was ook zo'n avonturier die overal door de hele landen aan het werk was. Maar dat kwam natuurlijk voort uit het feit dat er geen kleine molenmakersbedrijven meer over waren. En we zien al in de jaren '70, er komt dan meer geld, maar eigenlijk de bedrijven die zijn er niet meer. En dan zie je die eerste, maar was Heijdra, Keunen, Korpershoek, die gaan dan bij bedrijven langs die van ouds in de molenmakerij hadden gewerkt en inmiddels waterbouwkundig aannemer waren geworden of bouwkundig aannemer waren geworden, van: joh, willen jullie niet weer als molenmaker gaan werken? En dat... dat wordt aardig opgepakt dan ook, en daar zitten dan vaak in die bedrijven, zitten nog steeds wel werknemers die wel in de molens hebben gewerkt en dat pakt dus in heel veel gevallen goed uit. Er zijn ook wel voorbeelden waar het, ja, daar zijn nu de restauraties; inmiddels alle ellende hebben we al weggewerkt, maar goedbedoelde timmerlui waar het niet in zat. Hè, misschien wel ooit een molenmakersbedrijf geweest, maar daar zat het dan niet in, maar heel veel bedrijven pakken het goed op en die zorgen wel voor die continuïteit, dus denk ik wel een hele actieve rol van het Rijk om die bedrijven te sturen en ook dat ze werk halen. Ik heb dat nu nog steeds, in mijn werk vind ik dat nog steeds heel belangrijk, heb ik toen ik bij de Rijksdienst was, maar ook nu als onafhankelijk adviseur... continuïteit bij die molenmakers vind ik heel erg belangrijk en je probeert ook heel vaak... ja, je hebt heel veel contacten met molenmakers, dus is er ergens... heeft een molenmaker minder werk, nou ja, dan heb je toch wel weer vaak een bepaalde klus. Dan zeg je: joh, er is een aanbesteding, nou, het zit niet echt direct in jouw werkgebied, maar gewoon: jij zit om een klus verlegen, dus, nou, wil je ook niet meedoen met de inschrijving? En dan pakken zulk soort bedrijven... ja, het is natuurlijk ook... het wordt gedreven doordat ze graag werk willen houden, maar daarbij creëer je wel continuïteit in die bedrijven, continuïteit in werk, maar daardoor ook wel de wil om voor opleiding van nieuwe molenmakers te zorgen. Dus ik denk dat dat net langs, ook langs het randje. We hebben met de vrijwillig molenaars gezien, daar geloof ik ook op het moment dat weinig molenmakers of molenaarsvak was uitgestorven net op tijd, molenmakers is hetzelfde mee gebeurd, dus die kennis is net overgedragen en... als we natuurlijk in de omringende landen kijken, als we naar Denemarken of Zweden of Duitsland kijken, daar is het verloren gegaan kun je wel zeggen eigenlijk. Daar is natuurlijk die hele... Nou ja, wat was onze band met molenmakers, kijk, dat is natuurlijk altijd dubbel. Enerzijds schets ik natuurlijk kalm aan dat je probeert die jongens gewoon altijd aan het werk te houden, dat is natuurlijk ook in ons belang, goede molenmaker

die goed werk aflevert. Nou, is goed voor het eindproduct, maar je hebt ook veel minder gezeur en gezeik. Hè, als dingen gewoon goed gaan, dan zegt tie: ja is geweldig, gaat hartstikke goed. Maar dat had op tientallen punten mis kunnen gaan, en nu heb je een molen die op een of andere manier niet functioneert, de dingen zijn niet goed gemaakt... heel slecht voor het proces natuurlijk. Dus dat is heel goed dat het zo gebeurt, maar daar zit natuurlijk toch ook wel een zekere afhankelijkheid en dan maak je daar geen misbruik van, want je moet met elkaar moet je het maken, maar je bent natuurlijk toch wel... min of meer afhankelijk van elkaar. En dat is met de molenmakersbedrijven ook. Want je kunt natuurlijk of bedrijven maken of maken of breken in principe, en daar wil je geen misbruik van maken, maar zo is het in de praktijk wel natuurlijk, hè. Kijk, natuurlijk heel vaak komt de vraag, van: nou, wie acht je daar geschikt voor om dit werk uit te voeren? Hè, en dan probeer je dat zo objectief mogelijk allemaal vorm te geven, maar dat is... dat is een taak, vroeger als Rijksambtenaar was dat al niet eenvoudig denk ik ook, en nu... nu ben je dan eigenlijk wel adviseur dus per saldo zou je dus helemaal, ja, verder op afstand staan, maar ik zie nog steeds daar wel een heel erg belangrijke taak weggelegd. En in bepaalde gevallen dan zeg ik soms ook wel eens: ja, ik ben er meer voor de molenmaker als voor de eigenaar, ook al word je door de eigenaar ingehuurd, en dat is niet... Ja, omtrent die molenmaker, die geven die continuïteit in het molenbehoud. Kijk, die eigenaar is een voorbijtrekkend persoon.

SP1: Ja.

gijs_van_reeuwijk_-8_-ontwikkeling_diverse_geldstromen_voor_molenbehoud_- _positie_molen_in_het_monumentenbehoud_recording_71	
Aantal minuten:	9 Woordelijk
Aantal sprekers:	2
Taal:	Nederlands

SP1: Gijs, we hebben het dan zojuist even gehad over de, de samenwerking met de andere partijen in het veld. Maar ook van belang natuurlijk, dat hebben we ook al even aangestipt, het geld, de subsidiestromen. Daar zijn ook wel wat wijzigingen in de loop der jaren in opgestreden. Misschien dat je nog even voor de mensen die er nog niet zo op de hoogte, van op de hoogte zijn, nog even kort kan duiden wat er in jouw periode bij de rijksdienst met de subsidiestromen zoal gebeurde.

SP2: Ja, kijk, het is, het is natuurlijk, het willen restaureren van een molen, het behouden van een molen is een ding natuurlijk. Maar het kost altijd geld. En, en het vervelende bij molens is altijd van, kijk, een molen die is een euro waard en dan moeten we half miljoen investeren, en dan is ie nog steeds een euro waard. De economische factor is bij molens eigenlijk bijna nul in veel gevallen. Dat maakt het niet eenvoudig. Het is niet zo van goh, even een lening bij de bank, daar betalen we boel wel even van. Dat is bijna niet mogelijk. Dus het moet uit subsidies, fondsen, etc. komen. Zoals ik al schetste, kijk, de jaren '60 eigenlijk, of na de tweede wereldoorlog al, dan zie je dus de eerste start komen dat provincies wat geld gaan beschikbaar stellen. En het Rijk gaat geld beschikbaar stellen. Dat hebben wij, dat geld beschikbaar stellen, nou dat is tot aardig in de jaren '90 eigenlijk wel het geval geweest, tot begin jaren '90. De verdeling is, zoals ik net als schetste, soms gaf De Hollandsche Molen advies en verdeelde het Rijk. Maar per saldo kwam natuurlijk een groot deel van het geld, kwam van het Rijk. Provincie deed dan vaak een, een 15%, het Rijk deed 70%, gemeente deed dan nog eens een keer wat. Nou dan had je de boel rond. Moeten wel bedenken, kijk, fondsen dat is iets van de laatste, denk ik 10, 15 jaar, dat we de fondsen eigenlijk zo'n belangrijke rol zijn gaan spelen. Vroeger waren die fondsen er ook wel wat, het Prins Bernhard Cultuurfonds, die fondsen, maar dan moet je rekenen dat je misschien 5% van het geld bij een fonds vandaan moest halen, kon halen. De rest kwam eigenlijk

allemaal van het Rijk. Kijk, we zien nu bijvoorbeeld de provincie Zuid-Holland, die doet nog steeds aardig, een groot bedrag, daar is de omslag nog maar enkele jaren terug, Het Rijk 70%, provincie deed 30%, hupsakee, geregeld, daar gingen we nooit, daar vroegen we nooit geld bij een fonds aan. Dus dat, daar zie je dat dat helemaal, met name de ontwikkelingen bij fondsen, dat is met name voor de projecten waar een molen wordt gecompleteerd. Daar kwam het rijksgeld eigenlijk alleen maar, misschien deels om de romp wat op te knappen, En er kwam heel veel geld bij anderen vandaan. Waterschappen, gemeentes, fondsen, vrijwilligers, daar werd juist het wiel uitgevonden, hoe gaan we alternatieve gelden beschikbaar krijgen. Zoals ik al zei, eigenlijk tot aan de jaren '90, het Rijk had budget. En toen kwamen de grote golven, men moet decentraliseren. En dat was overheidsbreed. Dus het moest meer bij de burger worden neergelegd. Ik denk dat het van belang is natuurlijk dat de burger meer betrokken raakt, maar voor de verdeling van geld werkte dat niet altijd even geweldig. Want er was een pot geld, en daar werden afwegingen in gemaakt, we hebben dit hoeveel geld, waar gaan we nu eens de prioriteit leggen, welke molens gaan we restaureren? Sturen, je kon sturend optreden. Toen werd het gedecentraliseerd, en toen werd er gezegd, nou we gaan de hoeveelheid monumenten in een gemeente, die is maatgevend. Dus er zijn zoveel duizend monumenten in Nederland, staan er zoveel monumenten in een gemeente, dan krijg je zo'n groot stukje uit de taart. Maar dat maakte dat er budgetten kwamen, nou die werden soms ridicuul klein. Bijvoorbeeld een gemeente met maar enkele monumenten, ja, die kreeg natuurlijk maar een heel klein stukje uit die taart. Nou toen werd er nog een tussenoplossing, want men had wel in de gaten, dat werkt niet helemaal. Dus de hele kleine monumentengemeente, daar ging de provincie het verdelen. En die kleine monumentengemeenten, die mochten dan af en toe eens een voorstel doen welk object gerestaureerd moest worden. En dan kwam er misschien eens in de 10 jaar een keer een monument aan de orde in de gemeente, want ze hadden maar weinig monumenten. Dus de provincie zei ja nou, nu naar deze gemeente, nu naar deze gemeente. Weinig geld kwam er toen. En die andere gemeentes die het zelf gingen verdelen, dan moesten ze een prioriteitenlijst zetten. En dan krijg je dus, ja, die anderen moesten de gemeenten dus een prioriteitenlijst maken, en dan krijg je dus, 't werd politiek, het werd niet meer op basis van wat is de noodzaak daartoe, het werd politiek, de politiek die zei, wij vinden dat de kerk op 1 staat, ja, en die molen achterin het veld, ja, daar is weinig te scoren, die staat op punt 10. En voor nummer 1 t/m 3 hebben we geld, en voor de rest hebben we geen geld. En dat waren dan budgetten die vaak lang in de toekomst liepen. Dus dan zie je dus dat er ontzettend gelobbyd moest worden om maar die molen, politiek gezien op nummer 1 te krijgen, of op nummer 2, en dan kwam er eens een keer geld. Dus dat maakte het, het hele speelveld anders. De versnippering van geld, ja, niet erg efficiënt. Dat heeft eigenlijk doorgelopen tot 2004 - 2005 heeft dat wel doorgelopen. Uiteindelijk denk ik dat wij door heel veel eigen initiatief, zorgen dat dat de plannen er waren, dat er een begroting lag, zeuren in het veld, zeuren in de media. Dat men uiteindelijk zo zat werd van dat probleem, dat we dachten, nou laten we dan toch die molen ook maar eens een beetje wat geld geven. En we hebben natuurlijk het grote voordeel, molens zijn natuurlijk wel lievelingetjes toch van het publiek. Het is, kijk, kerken is toevallig, het moet ook net je geloofsgemeenschap, jouw geloofskleur zijn. We zien dat die molens, dat ligt politiek gezien toch best wel goed. En dat is denk ik toch wel heel erg goed uitgebuit. En het is ook een voordeel geweest denk ik ook voor het systeem. Het gaf ook scheve gezichten. We zagen ook wel, want ik denk dat als wij zo eens een kijken uit die jaren, en als we dan naar de taart van Nederland kijken op monumentengeld. Veel woonhuizen, nou woonhuizen die kwam al gauw buiten de boot, die moesten het maar met de belastingdienst gaan oplossen. Dan hadden we nog een 10, 15.000 overige monumenten, kerken, de molens etc. Molens pakte buitensporig, of buitensporig, die pakte veel meer geld uit de taart dan dat hun stukje groot was

eigenlijk. Dat heeft, omdat het gewoon, ja, het werd gedragen. En dat was ook bij de, ja, de echte monumentenmensen, ook bij een Rijksdienst, want daar werd toch met dedain gekeken naar de molens.

SP1: Ja, ja.

SP2: Molens, ja, dat waren maar werktuigen, nou ja, dat is, hè, uuuuhhh, dat waren geen echte monumenten. Dat was niet, dat was niet van belang. Kijk, een kasteel, een kerk, oude schilderijen, dat was, dat was kunsthistorie.

SP1: Ja, ja, ja.

SP2: Een molen was geen kunsthistorie, dat was, dat was, de historische afdeling bij de rijksdienst, nou dat, molens dat was gewoon niks. Terwijl, die scoorden wel elke keer. Ja, kwamen die molens toch weer bovendrijven, dus dat gaf ook, ja, jaloezie zo, ja, ik denk dat je toch wel zelfs zo kunt noemen, jaloezie eigenlijk wel, van goh, die molenjongens elke keer. En dan flierefluiten ze dus hier ook binnen de dienst, dan komen ze er ook tussendoor.

SP1: Haha.

SP2: Maar ja, niemand durfde je aan te pakken, omdat ze toch zo goed maken die molen. En buiten de deur werd toch elke keer, kwamen die molens toch we weer bovendrijven. Dus, denk ik een systeem wat in principe slecht was voor de monumenten, verdelen van armoe, te weinig geld. Uiteindelijk denk ik dat, dat de molenwereld er toch nog redelijk doorheen gerold is in die tijd. Dat we toch, ja, dat er toch heel veel mogelijk is gebleken.

(00:08:07)

gijs_van_reeuwijk_-_9_-_verzelfstandiging_rijksdienst- oprichting_viktor_de_stuersstichting_recording_72	
Aantal minuten:	8 Woordelijk
Aantal sprekers:	2
Taal:	Nederlands

SP1: Gijs, nou we zijn zo'n beetje nou rond bij de millenniumwisseling aangekomen. En in die tijd toen kwam toch eigenlijk wel een beetje de verzelfstandigingsgedachte op, niet alleen in de monumentenzorg, maar ook in de maatschappij breed eigenlijk. Maar hoe ging dat eigenlijk in de praktijk bij de, bij de rijksdienst? En wat betekende dat voor de organisatie van de rijksdienst?

SP2: Ja, je zag, net wat je al zegt, die verzelfstandiging van Rijksdiensten, dat was toen een hot item. De gedachte was van nou, die moeten meer een zelfstandig orgaan worden. De minister hoeft er dan geen verantwoordelijkheid meer voor af te leggen. Ze zouden daardoor efficiënter gaan werken. Allemaal, allemaal wel natuurlijk van die gedachtegangen uit die tijd. De Rijksdienst, ja, die zou ook die kant op moeten gaan, dat was de gedachte. En als wij dan natuurlijk kijken, wij als, als molenmensen, onze taak was natuurlijk heel, ja, het was een beetje, een beetje een rare taak wat wij ook in het veld deden natuurlijk, want wij maakten gewoon eigenlijk als een architect, wij maakten restauratieplannen. Zou je van een kerk een restauratieplan van een architect, nou dan zijn die kosten subsidiabel, want dan geeft het Rijk subsidie daarop. Ben je toevallig een molen, zei het Rijk nee, daar hebben wij deskundigen voor in

dienst, die maken voor u de plannen, want dat is heel specialistisch werk. Dat is er eigenlijk niet in de markt, dus die maken voor u de plannen. Maar u krijgt er geen subsidie op, het is eigenlijk natuurlijk subsidie in natura. Per saldo voor BV Nederland helemaal geen slechte oplossing, want ik denk dat wij vele malen goedkoper waren dan de architecten, die extern plannen maakten indienden. Dus ik denk dat het eigenlijk uiteindelijk onder aan de streep was het natuurlijk een veel goedkopere oplossing. Maar het was natuurlijk wel een oplossing die natuurlijk in, ja, dat paste toch niet helemaal meer in dat denken van ja, het Rijk, zijn dat nog wel taken van het Rijk. Toen kwam er natuurlijk ook die hele verzelfstandiging kwam op. Nou ja, het Rijk die zou natuurlijk, ja, die kon toen nog niet, de Rijksdienst die kon toen nog niet eigenlijk eigen baas, eigen commerciële baas gaan spelen. Dus toen is er de Victor de Stuersstichting opgericht. Nou, Victor de Stuersstichting, Victor de Stuers is eigenlijk de grondlegger van het monumentendenken, meer dan 100 jaar, in de tijd van Kuyper, en kwam Victor de Stuers, dat was eigenlijk de grondlegger van het monumentendenken, daardoor is dat naar hem vernoemd. Otto Steenbrink die was daar de, nou ja, de baas van. Daar hadden wij ook veel mee te maken. Die zat ook weleens bij de specialistenclubs, was eigenlijk een jurist van achtergrond. En die was binnen de dienst eigenlijk ook een beetje toen aangesteld van ja, om ook als vrije jongen met die Victor de Stuers eens wat meer, wat meer te gaan doen. Dat paste natuurlijk wel goed met wat wij in de molens deden. Ja, wij bleven wel behouden dat we zeiden, van goh ja, er zijn monumenten, daar maken wij adviezen voor. En, nou ja, daar kan dat subsidie in natura goed gelden. Maar er kwamen natuurlijk ook heel veel vragen op ons af van objecten die a) of geen monument waren, of bijvoorbeeld een molen die door brand beschadigd was. Ja, dan was het wel de vraag van ja, goh, hij is door brand beschadigd, dat wordt door de verzekering gedekt, moeten wij daar nou als Rijk in natura het plan voor gaan zitten maken. En dan zegt de brand-, of de verzekeringsmaatschappij, dank je wel rijksdienst, en anders had het geld gekost. Nou, toen hebben we gezegd, nou dat zou dan die Victor de Stuers, zou wel een mooi vehikel kunnen zijn om dan toch daar bepaalde kosten in rekening te brengen. Nou eigenlijk binnen de dienst ben ik als enige daar, tenminste als enige binnen de dienst, maar niet over de molenmensen daarin, een beetje in dienst gekomen. Je was eigenlijk niet in dienst, je deed zaken in opdracht van die Victor de Stuersstichting. Nu uiteindelijk besteed ik een dag in de week, besteed ik aan zulk soort taken. Dus dat, daar kwam dan gewoon een offerte voor. Je nam het eigenlijk, ja, commercieel eigenlijk aan, dat werd betaald, en vaker, dat dus net zoals ik zeg, het waren toch kosten die anders toch betaald moesten worden. Victor de Stuersstichting, die schreef de rekeningen uit. In mijn geval kwam daar ook een stuk van mijn verdienste, want ik werkte er natuurlijk ook een deel van mijn tijd, dus ik was een deel, een dag in de week minder gaan werken. Die dag besteedde ik aan die Victor de Stuers, dus die dag werd betaald. Ja, ik schreef dan als freelancer dus eigenlijk mijn, mijn rekeningen aan de Victor de Stuersstichting. Nou Victor de Stuers die genereerde ook geld. En dan zei ik ja jongen, ik moet toch ook een beetje, ik wil mijn kop wel uitsteken met klussen binnenhalen voor jullie. Maar ik, dat moet niet in de algemene middelen vloeien, dat moet ook voor de molens een beetje ter beschikking komen.

SP1: Ja, ja.

SP2: Dus toen is bijvoorbeeld ook, een tijdlang is ons hele molenarchief, daar zijn een aantal mensen zijn daarvoor ingehuurd om dat hele molenarchief op te schonen. We hadden geen goeie archiefkasten, er zijn nieuwe archiefkasten aangeschaft. Al zulk soort zaken die zijn dan, betaald werden die door die Victor de Stuersstichting zo. Dus. Maar daar was je dus eigenlijk al een beetje, begon je eigen ondernemertje te spelen binnen zo'n rijksdienst. En, met natuurlijk de gedachte was binnen die rijksdienst om dit ook toe te staan. Want het was natuurlijk wel, wel een beetje dubbelop. Je was

eigenlijk ambtenaar, maar je was ook een beetje ondernemertje als ambtenaar. Dus het was eigenlijk, ja, de belangen die zouden misschien wat elkaar kunnen bijten. Maar de gedachte was natuurlijk van ja, maar wij gaan straks als een rijksdienst, wij worden helemaal een zelfstandig orgaan. Dus dan kunnen we dat straks misschien wel dus niet meer in natura gaan doen, maar dan worden we gewoon een, ook een eigen bouw adviesbureau binnen, binnen de dan zelfstandige rijksdienst. Dat, dat hadden we gedacht, en dan. Maar dat zakte toch eigenlijk toch, eigenlijk in die. Na 2000, 2005 of zo, zakte dat toch wel weg.

SP1: Waarom, waarom?

SP2: Nou het bleek dus dat toch de, de verwachte efficiëntieslag van die zelfstandige bedrijven, dat dat toch ietsje minder rooskleurig was als dat de politiek gedacht had. Je ziet het natuurlijk bij de spoorwegen, moeten dingen, moesten verzelfstandigen. Er waren heel veel andere diensten die verzelfstandigden. Maar daar raakte de politiek ook zijn grip kwijt. Dus het werden zelfstandige diensten die misschien in mooie kantoren met extra, de directeuren verdienden nou al gauw meer als de minister-president. Dus dat werd niet zo wenselijk geacht, want het waren eigenlijk nog steeds publieke taken die werden uitgevoerd. Dus het, dus de politiek raakte a) de grip erop kwijt op die verzelfstandigde diensten. En er werden denk ik ook, dingen gebeurden die, die ook niet helemaal wenselijk werden gevonden. En ik denk persoonlijk, het was natuurlijk ook, ja, bijvoorbeeld elektrische bedrijven etc. moeten die nou commercieel zijn, of is dat, is dat gemeenschapstaken. Dus daar is, ja, daar waren hele, hele grote verwachtingen, dat ze heel veel efficiënter zouden moeten kunnen werken. Dat viel denk ik tegen. En ik denk dat de, ja, of de uitwassen, of noem het uitwassen, of in ieder geval de. Kijk, men ging zich toch als commerciële jongens handelen, maar eigenlijk wel op een, op een veld wat niet commercieel was.

SP1: Nee.

SP2: Kijk, als elektriciteitsbedrijf, de burger kon geen ander elektriciteitsbedrijf kiezen, maar ze gingen wel als commercieel bedrijf functioneren. Er was geen markt eigenlijk. Er was geen marktwerking voldoende, dus ik denk dat dat onderschat werd. En dat dat ook ervoor zorgde dat men toch wat voorzichtiger werd om, met zulk soort verzelfstandigingen.

SP1: Door te gaan, ja.

(00:07:45)

gijs_van_reeuwijk_-_10_-besluitvorming_om_als_zelfstandige_door_te_gaan_recording_73	
Aantal minuten	5
Aantal sprekers:	2
Taal:	Nederlands

SP1: Dag Gijs, het is nu 2008 en toen besloot je om voor jezelf verder te gaan. Kun je me vertellen waarom je toen de Rijksdienst hebt verlaten en voor jezelf bent begonnen?

SP2:

Ja, dat was rond 2008. Net schetste ik al een beetje van mijn werk. Ik had aldoor steeds meer het idee van goh, om wat meer generaal, de markt, moet zaken overnemen. De gedachte binnen zo'n Rijksdienst die was toch van die ambtenaren maken allemaal plannen, maar moeten wij dat als Rijk wel doen? Want dat.. ach ja, voor een molen dat kan toch ook niet zo heel ingewikkeld zijn. Dat kan toch gewoon een architect ook wel doen. En wij moeten er maar mee stoppen om nog plannen te maken voor molens en dan de markt, oftewel, architecten die moeten dat maar overnemen en wij gaan alleen maar toetsen, op afstand zitten. Maar ja, je kende natuurlijk ook.. kijk ik wist wel een beetje dat het toch wel ietsje ingewikkelder was dan louter alleen een plan maken. En dat er vaak ook veel meer bij kwam kijken. Niet alleen het plan maken maar alles er omheen, de gelden, vergunning et cetera dat het toch wel vrij breed was. En ik dacht dan kom ik straks in een situatie dat wij vrij slechte plannen krijgen aangeleverd en dan moet ik alleen maar negatief zijn over zo'n plan. En dan denk je bij jezelf, goh, ik had een tien keer beter plan kunnen schrijven. Dit is niet goed voor de molen, dit is niet goed voor het hele proces. Plus wat er nog eens een keer bij komt dat natuurlijk in dat soort gevallen alleen de krenten uit de pap worden genomen, dus alleen maar de molens die middenin het dorp staan die komen wel aan bod en juist die molens die wat moeilijker liggen, waar niet direct geld voor was om een plan te laten maken, die komen natuurlijk niet aan bod. Want zo'n architect die denkt ook, ja jongens, eerst betalen en dan maken we wel een leuk plan. Dus dat speelde eigenlijk allemaal wel mee dat ik dacht ja... Ik had een keurig net salaris bij de Rijksdienst en ook best wel goed naar mijn zin. Ik had er kunnen blijven zitten tot mijn pensionering, maar ik dacht dat is niet.. daar ben ik niet de persoon voor om hier alleen maar een stoel warm te houden en eigenlijk gewoon bij het molenbehoud zo weinig te kunnen betekenen. Dus toen dacht ik ja, dan moet ik gewoon voor mezelf beginnen. We waren natuurlijk ook al een beetje met die Victor de Stuers Stichting hadden we die aanzet al gegeven, dus je merkte wel dat er toch wel een stuk markt voor was. Plus dat ik ook wel de gedachte had dat het wel vijf of tien jaar daarvoor nog heel.. ja, toen dacht de burger gewoon het Rijk, de overheid, doet heel veel dingen voor mij, dus de overheid komt langs om een plan voor ons te maken, voor onze moeilijke molen. Ja natuurlijk, vanzelfsprekend dat ze dat doen. We krijgen geen subsidie, maar vanzelfsprekend dat we dat gaan doen. In 2008 waren natuurlijk die gedachtegangen ook.. het kwam bij de burger ook wat meer tot het besef van ja, dat kan niet altijd allemaal eventjes maar in natura, daar zal misschien ook voor betaald moeten worden. En daar komt natuurlijk bij.. kijk het kostte wel geld, ik heb ook een gezin en kinderen dus er moet ook een beetje brood op de plank komen, maar de kosten voor mij.. Ja, die zijn... in principe kan men er ook een stukje subsidie op krijgen, plus dat je natuurlijk vaak voor de eigenaren ook fondsen kan aandragen, dus mijn kosten hebben ze er vaak heel snel alweer uit. Nou dat alles bij elkaar opgeteld kwam ik toch tot de conclusie van om het molenbehoud te dienen kan ik het beste toch extern zijn. Zoals ik eigenlijk 20 jaar daarvoor dacht van nou ik zit.. als molenaar kan ik me over één molen ontfermen, of over twee molens, maar dan houdt het op, dan zit ik bij de Rijksdienst.. kan ik me over veel meer molens ontfermen en daar.. ja, proberen dat de goeie kant op te duwen. Nou ja, dat was eigenlijk rond 2008 bij, die rol bij de Rijksoverheid was denk ik uitgewerkt. We zagen natuurlijk enkele jaren vlak daarvoor was natuurlijk mijn collega Gerrit Keunen met pensioen gegaan, ook een ontzettende voortrekker. Ja, alles bij elkaar opgeteld dacht ik we beginnen voor onszelf en ik had er ook wel het vertrouwen in dat dat zou werken.

gijs_van_reeuwijk - 11 - start_werkveld_en_werkwijze_eigen_bedrijf_recording_74	
Aantal minuten:	8 Woordelijk

Aantal sprekers:	2
Taal:	Nederlands

SP1: Dag Gijs, de kogel is door de kerk op een gegeven moment, je bent inderdaad voor jezelf begonnen. En hoe pakte je dat eigenlijk aan in die beginjaren, hoe, hoe zette je je bedrijfje op?

SP2: Ja, nou, het was natuurlijk, kijk, heel veel van die molenprojecten, die lopen vaak jarenlang door. En op het moment dat ik voor mezelf begon, ja, dan neem ten eerste maar eens even met, met de mensen waar je al heel lang mee te maken hebt, neem je contact op. En zeg je joh, er gaat wat veranderen, haha, je kunt niet meer gratis bij het rijk aankloppen. Eventueel kunnen wij verder gaan, of je kunt naar een ander toe. Dat is jouw goed recht. Maar eigenlijk bijna alle mensen waar je al mee te maken had, die, die zeiden ja goh, ja, wij, die voelden het denk ik ook al aankomen natuurlijk. Die, die merkten ook al hoe het ging. Dus dat ging, liep gelijk naadloos verder eigenlijk. Alleen stuurde ik daarna een rekening van mijn, van mijn werkzaamheden. En ik kon gelijk al meer gaan organiseren. Waar ik natuurlijk altijd rijksambtenaar toch meer beperkt was in, ja, je bent ambtenaar. In mijn handel en wat ik wel of niet kon, dat kon ik natuurlijk als, als gewoon adviseur kon ik dat veel meer, veel meer uitdragen. Gelijk hadden we, ja, veel werk. Er was toen ook in die tijd ook achterstandsregelingen. Dus, er was op zich ook geld voor molens, dus er was ontzettende behoefte aan die plannen. Dat was natuurlijk ook wel de reden waarom ik voor mezelf begon, omdat ik eigenlijk niet zag dat voor dat beschikbare geld ook plannen werden gemaakt. Want dat was echt, echt grote wensen, maar d'r lag natuurlijk ook een forse restauratieachterstand bij de molens.

SP1: Ja, er was gewoon een markt voor, ja.

SP2: Er was een markt voor mij. Dus toen na, ja, het eerste jaar ben ik alleen bezig geweest. Ja, met ondersteuning, mijn vrouw doet ook veel met het administratiewerk, en ondersteuning. Maar ik had al snel, heb ik Jaap Tiedema in dienst genomen. Die werkte daarvoor bij monumentenwacht als inspecteur. Die is ook leermeester, molenaar ook al heel lang. We kenden elkaar ook al lang. Dus die, die kwam bij mij werken, zeg maar, een hele welkome aanvulling. Af en toe huurden we ook mensen wat in, bijvoorbeeld tekenwerk enzovoort huurde ik ook mensen in. En na een paar jaar kwam ook Jan Hofstra d'r nog bij. Een provinciale molenman, provincie Zuid-Holland. En eigenlijk waren daar die ontwikkelingen precies hetzelfde verlopen als, als wat ik bij het Rijk waarnam. Bureaucratische organisatie, minder in het veld mogen doen. Nou Jan Hofstra die, die is dan wel alleen, woont op een molen, molenaar. Die, die was het zo zat met de provincie dat ie tegen, tegen zijn baas zei, op vrijdag van, jongens, ik neem ontslag. Maandag ben ik er niet meer. En ja, die baas die zei, ja, hoe met het dan met het geld. Nou zei Jan, ik heb het uitgerekend, ik zing het wel uit tot mijn pensioen. En anders ga ik nog wat anders, dan moet ik, ik heb geen zin om hierzo verder te gaan. Nou dat hoorde ik. Ik ken Jan ook al lang, hij zat ook, we hebben samen op school gezeten. En ik zei ja, het is toch wel zonde dat iemand met jouw kennis eigenlijk voor het molenveld verloren gaat. En ja, Jan zei, ik wil niet voor mezelf beginnen, daar ben ik de persoon niet voor. Nou ik zeg, joh, dan kom je maar bij mij. Dan zorg ik wel dat er werk voor je is. En met name dat soort dingen die jij goed kunt, bouwhistorie, echt specialistische projecten. Nou sindsdien werkt Jan dus ook bij mij. Dus dat is ook alweer denk ik 6, 7 jaar. Ja, dat ik met dit groepje van drie, en dan nog, net wat ik zeg, af en toe ondersteuning, kunnen we het goed draaiend houden. Ik wil ook niet echt zoveel groter, want ja, dan ga je op het laatst, zou je nog straks een soort manager worden. En ik denk juist dat het van belang is dat je ook in het veld bezig

bent. Je moet weten waar het over gaat. Je moet niet een, te veel een bedrijf willen leiden, je moet echt wel, ja, feeling houden met het veld. Dat veld is toch altijd nog in beweging, en ja, daar komt toch ook het werk weer vandaan. Maar er moet ook, ja, we hebben, daar moet je je inbreng leveren. Dus het is geen tak van sport dat je zegt, ik moet een heel groot bedrijf, dus dat is ook een bewuste keus om niet, niet te veel te groot te worden. Nou een groot deel van ons werk is natuurlijk de molens, maar we deden ook veel, waterbouwkundige werken, dat deed ik daarvoor ook al bij de rijksdienst. Dat kwam misschien net niet helemaal aan bod, past ook misschien niet helemaal in dit verhaal, maar molens was daar een groot deel van mijn werk. Maar wij waren daar, ik was daar ook van, de enige waterbouwkundige binnen die dienst dus. Ook overal elders in den lande als er iets advies was over sluizen of gemalen, dan kwam het ook op mijn bordje terecht. Dus, en dat is nu voor ook voor ons nog steeds een, ja, 15 - 20% van het werk komt uit sluizen, gemalen.

SP1: Dus uit die hoek.

SP2: Uit die hoek had ik natuurlijk toch altijd wel heel veel, ja, overlap met molens vaak heeft natuurlijk. Dus dat, ja, dus uit het waterbouwkundige komt ook nog steeds behoorlijk wat werk.

SP1: En het klanten werven is eigenlijk nauwelijks nodig, omdat je je netwerk al had van, van mensen die jou, om jouw diensten vroegen. Ik bedoel dat ging eigenlijk wel vrij vlot.

SP2: Ja, dat gaat eigenlijk wel vanzelf. Het is natuurlijk, ja, je bent af en toe proactief natuurlijk dat je je, hè we weten natuurlijk veel over regelingen, dus dan weet je ook wel dat er ergens problemen zijn. Dan denk je hé, ja kijk, er komt nu een bepaalde regeling, en dan zie je. Kijk het Rijk is, is er meester in om elke keer weer andere regels te bedenken. De provincies ook nu. Dus dan zijn er bepaalde projecten daar, dan denk je, ja, maar die molen moet eigenlijk gerestaureerd worden, maar er ligt nu een bepaalde regeling, en daar zit duurzaamheid in, en, ik noem maar wat, herbestemming of wat dan ook. Ja, dan denk je ja, maar daar past project X past daar wel goed in. Dus dan nemen ze vaak ook nog weleens even contact met de eigenaar op, van joh, er liggen straks misschien mogelijkheden. Moeten we dat eens eventjes, niet eens even aan werken. En dan gebeurt het soms ook wel dat, dat eigenaar zegt, ja, nou ja, ik moet dat eerst nog maar zien gebeuren, dit en dat. Ik heb er geen geld voor. Nou en dan doen we dit soort projecten ook vaak op een soort no cure no pay basis, dat ik, dan heb ik er vaak wel het idee in. Dus dan, en meestal komt dat ook wel goed. En dan zeggen we, ja joh, als het plan dan allemaal doorgaat, dan, dan krijg je dan nog eens een keer de rekening. Kijk want vaak is het, er moet een plan liggen. Als er geen plan ligt, dan krijg je ook geen geld.

SP1: Nee.

SP2: Dus dan, dan komt er niks van de grond. En er zijn natuurlijk ook gevallen van particuliere eigenaren, die, ja, die ja, die zien iets niet zitten, en die willen er helemaal niet, eerst kosten voor maken voordat ze misschien dan ooit eens geld gaan krijgen, weet je wel. Dat. Het economische verhaal is natuurlijk ook elke keer bijna nul. Dat.

SP1: Ja precies, dat.

SP2: Van de molen, dus dat. Dus eigenlijk, ja, heel veel gaat gewoon mond tot mond, met ja, echt reclame hoeven we niet te maken. Maar het is ook niet zo dat we gewoon stil zitten, en we wachten tot alles op ons afkomt, dat gebeurt ook niet.

- SP1: Nee. Want is er ook concurrentie in, op dit terrein, heb je verder?
- SP2: Ja, concurrent, concurrent, kijk er is Paul Groen.
- SP1: Ja. Maar je werkt door het hele land toch?
- SP2: Ja, wij werken wel door het hele land, maar dat is Paul Groen, dat is een jongen in Utrecht, en die heeft eigenlijk zo'n zelfde soort bedrijf als wat ik heb. Maar die richt zich toch wat meer op het zuiden van het land. Dus, ja, concurrent, eigenlijk, we zitten wel in hetzelfde vijvertje te vissen, maar wel een beetje in een ander gebied. En, ik zie het eigenlijk ook wel als een soort, ja, collega, of concullega, hoe noem je het.
- SP1: Ja. Nee.

(00:07:37)

gijs_van_reeuwijk_-_12_-_molenbehoud_2019_en_toekomst_-_wijziging_eisenpatroon_-_gevaren_-_gebrek_aan_visie_overheid_recording_75	
Aantal minuten:	12
Aantal sprekers:	2
Taal:	Nederlands

SP1: Gijs, het is nu 2019 dat ik met jou praat en zou jij kunnen vertellen wat de huidige stand van zaken is in het molenbehoud gewoon? Hoe ziet het molenveld er nu uit en wat denk jij hoe het de komende 25 jaar zich zal gaan ontwikkelen?

SP2: Ja, ik had al eens eerder aangegeven toen ik eigenlijk... 1980 een beetje meer mij ging bezighouden met ja, meer behoud van molens, dus bij besturen enzovoort, waarin je geconfronteerd werd natuurlijk met dat hele... hoe slecht de molens er toen bijstonden. Toen was mijn gedachte, van: jongens, het staat er wel heel slecht bij, zal ik het bij mijn leven nog meemaken dat we alles gerestaureerd krijgen? Kan ik daaraan meewerken weet je wel? Nou, dat is denk ik gewoon de waarheid geworden dat wij alles hebben kunnen behouden. We hebben nog eens veel meer kunnen doen, er zijn natuurlijk heel veel natuurlijk ook molenrompen of zaken die er slecht bijstonden die zijn behouden. Klussen die eigenlijk misschien rond 1980, 1990, dat je zei: ja, jongens, nou dat zal nooit iets worden. Hè, daar komen we nooit aan toe. Hebben we toch allemaal kunnen realiseren, dat was dus echt wel vechten soms van molenwrakken, maar dat kan ook zijn een onderbouw, ik weet nog een keer hier in de buurt, Nijhuzum, een hele bijzondere achtkantige onderbouw van de spinnenkopmolen stond er nog, ik denk 18e eeuws. Ik hoorde van het waterschap: ja, er was een... er liep een ruilverkavelingstraject daar, had een klein gemaaltje nog ingezet in die onderbouw. Hij gaat gesloopt worden. Volgende week, de loonwerker is al besteld, volgende week dan wordt hij weggeschoven. Weggeschoven daar. En de hele voorboezem en de hele waterstaatkundige infrastructuur gaat weg, ik kende gelukkig een ambtenaar die erover ging, dus ik bel die man op, ik zeg:

joh, laten we dat volgende week toch maar even niet doen. Hè, laten we hem dan nog maar even staan. "Ja ja, wat moet dat dan?", nou, ik zeg, geef me even de tijd dan zal ik ook kijken dat hij ergens terecht kan komen. Nou, toen kon hij dus bij een molenstichting terecht komen. En inmiddels hij is helemaal gerestaureerd en ja, heel bijzondere molen gewoon in Nederland ook binnen het hele bestand van molens in Nederland. Dus dat waren vaak die gevechten tussen de ruïnes en de wrakken, echt de moeilijke gevallen om die boven water te krijgen. Nou, als ik dan nu kijk, als je dan nu kijkt naar het molenbestand, dan staat zo op het eerste oog er heel goed bij. Echt, die molenwrakken die hebben we bijna niet meer. Heel soms komt het nog voor, maar dan heeft dat minder een financiële oorzaak, het is niet zo dat men geen geld en geen wil heeft om hem op te knappen, maar in 9 van de 10 gevallen is het dan een, ja, particulier eigenaar waar dus op enigerlei wijze men niet tot restauratie kan komen. Eigenlijk die niet wil verkopen, zelf de mogelijkheden misschien niet ziet, en dat is de reden vaak dat hij er zo slecht bijstaat. Niet omdat er niet voldoende geld of wil is om tot herbouw of tot opknappen te komen. En dan denk ik, van: ja, staat het er nu goed bij? Ja, het staat er nu... als we het natuurlijk vergelijken met 1980, 1990, staat het er geweldig bij. Maar we zien ook natuurlijk dat ons eisenpatroon, dus de wens waar een molen aan moet voldoen op een veel hoger niveau ligt als toen. Toen was er natuurlijk echt louter soms echt gewoon zo, van: kunnen we die molen behouden? Met de keuzes die erbij hoorden, kijk, het is soms wel eens wordt er nu bij de restauraties wordt er gezegd, van: ja, god, hoe hebben ze dat in godesnaam kunnen doen, wat een beroerde oplossing, dat hadden ze zus en zo moeten doen. En dan schets ik soms wel eens bij die eigenaar of bij vrijwillige molenaars ook nog wel eens, zeg ik: joh, kijk eens op de foto hoe hij er toen bijstond, het was toen gewoon: hij hing aan een zijden draadje, het was niet, van: goh, ze hadden eigenlijk dat hele ondertafelement moeten restaureren en wat meer oud hout moeten laten zitten. Nee, het was gewoon: molen was weggeweest, of hij staat er nog. Hè, dus die keuzes die toen gemaakt werden, werden soms op een veel basaler niveau werden die keuzes gemaakt. Hè, van: goh, we moeten gewoon zorgen dat die behouden blijft. Toen werd er bijvoorbeeld makkelijker gezegd: je moet even een, ja... wiel was slecht, ja, god, het was toch wel wat goedkoper om een nieuw wiel erin te zetten. Hè, dat was dan vaak de afweging van kunnen we de begroting van die totale restauratie zodanig hebben dat we die molen kunnen behouden? Ja, daar moeten we soms wel eens wat bochtjes afsnijden, of er moet bijvoorbeeld een nieuw wiel in. Nu zien we een oud wiel en dan zeggen we: ja joh, die molen, geweldig dat oude wiel. Ja, we gaan dat oude wiel restaureren, ja, dat kost drie keer zoveel als een nieuw wiel, maakt niet uit, we willen het oude wiel bewaren. Dus die keuze... dat betekent dus dat we nog steeds wel een opgave hebben en dat het nog steeds geld gaat kosten om die molens te restaureren en in stand te houden, maar dat ons eisenpatroon wel anders is komen te liggen. Hè, wij gaan echt veel meer de diepte in en de kwaliteit van de restauratie wordt denk ik daarmee verbeterd.

SP1: En zal die trend zich doorzetten denk je, de komende jaren?

SP2: Nou, dat is even moeilijk te zeggen, kijk, natuurlijk de wens dat alles ontzettend goed gebeurt... We zien een ontzettend terugtrekkende overheid. Er is geen enkele visie, sturing... Ja, zo'n rijksdienst heeft dan zo'n beleid, zo'n stuk, zo'n boek, hè, over het plan van de molens, maar inhoudelijke adviezen komen daar niet meer vandaan. In ene zeggen ze: het staat in ons boekje, we denken er zo over. Moeten ze inhoudelijk advies geven, dat lukt niet meer. En dat is bij provincies en gemeenten precies hetzelfde. Dus de sturing op niveau, van: waar willen wij nou heen met die molens, op wat voor manier willen we ze

restaureren? Die is er eigenlijk zowat niet meer. Dus het is aan de goedbedoelde adviseurs, die bepalen wat voor eindproduct er straks uitrolt. En je hebt vaak ook natuurlijk nog een combinatie met vrijwillige molenaars, dus je moet ook hopen dat die vrijwillige molenaars ook nog die inbreng blijven geven en ook die kennis daarvoor hebben. Dus het is denk ik... ja, het vraagt soms wel eens even over een stukje visie: waar willen wij heen met onze molens? En dan denk ik: dan kunnen we het ook vormgeven. Het is niet zo dat dan het geld ons tegen zal houden. Nee, die visie die moeten we wel hebben. En als we die visie hebben, dan komen we er wel. En dat is denk ik wel een beetje een bedreiging voor misschien het molenbehoud. Soms wat conservatieve gedachten, van: nou ja, een molenromp die er nou slecht bijstaat, ja, maar goh, we hebben in het verleden meer molenrompen gecompleteerd, dus we gaan er maar niet mee contempleren, terwijl aan de andere kant, je moet natuurlijk vanuit de herbestemmingsgedachte, je moet vaak wel weer zo'n object een functie geven. En dan zie je dat de overheid er weer intrapt en de eigenaar met de handen in het haar zit, omdat die: goh, ik wil graag wat met die molen voor de gemeenschap betekenen. Dus eigenlijk zie je dat op dit moment de overheid is vaak een meer remmende factor dan een stimulerende factor in dit hele gebeuren.

SP1: En hoe zou je het zelf dan graag zien in de toekomst?

SP2: Ik denk dat we ons heel erg... Van waarom willen we die molens... waarom willen we die molens behouden? Kijk, het is qua techniek natuurlijk volledig achterhaald. Hè, dat moeten we ons voorhouden. Nederland die industrialiseert steeds sneller, alles moderniseert steeds sneller, heel de wereld natuurlijk. Dus die molens die worden steeds meer een bijzonderheid, dat hebben we ons denk ik onvoldoende... zien wij dat voor ogen hoe bijzonder dit soort objecten toch in de huidige moderne samenleving zijn en ik denk dat dat ook ontzettend van belang is. Dus dat de men kan toch beleven, van: waar komt het vandaan en hoe werkt dit allemaal? Hè, we moeten natuurlijk niet vergeten, kijk: een groot deel van Nederland ligt natuurlijk onder zeeniveau, iedereen vindt dat normaal, hè, och ja. Hoe dat... hoe we Nederland behouden hebben. We moeten niet vergeten, zonder die molens, hè, want toen werd het natuurlijk vooral over, ja goh, het slavernijverleden... "zonder de slavernij dan hadden we al die rijkdom niet gehad", kijk het is heel basic, al hadden wij die molens niet gehad, dan was het nu Amersfoort aan zee geweest. Ik ben ervan overtuigd dat we dan even wat meer waddeneilanden hadden gehad, maar dat dus Noord- en Zuid-Holland vrijwel niet meer bestaan had, dat was gewoon weggeslagen geraakt. Dus dat besef van dat belang van die molens en ik denk dat dat steeds belangrijker wordt, minder misschien uit de hoek van de cultuur, of cultuurhistorische liefhebbers of deskundigen, die blijven nog steeds die molens "ach ja, nou ja, och, dat is net zoals de klompen en de tulpen", maar voor Nederland gewoon denk ik op wereldniveau is er denk ik juist ook een hele belangrijke groep en die groep molens is natuurlijk 10 of 100 keer zo belangrijk als een zootje kerken die hier staan. Want overal in Europa staan mooiere, oudere, bijzonderdere kerken dan in Nederland, maar die molens die springen er juist bovenuit en dat is denk ik toekomstperspectief, ik denk dat je dat nog veel meer kunt uitbuiten die bijzondere positie. En dat staat of valt bijvoorbeeld natuurlijk ook met: heb je voldoende molenaars? Dat is toch wel een beetje een punt van zorg denk ik. We zien natuurlijk dat de mensen steeds langer doorwerken. Vroeger zag je iemand die ging in de jaren... als hij 55 was dan kon hij in de vut, dan zei hij: nou dan ga ik nog eens een leuke hobby... Nou, dan ga ik molenaar worden. En daar zaten hele goede mensen bij, en die had je echt 15/20 jaar en had je er wat aan. Nu zijn ze 65/66 dat ze met pensioen gaan, en zeggen, van: jongens, zal ik op deze leeftijd nog aan zoiets beginnen als

molenaar, waar ik nog een paar jaar een opleiding nodig heb. Die beginnen daar niet meer aan. Dus ik denk dat er een hele grote vijver waar je uit kon vissen voor je molenaars, dat die opdroogt. Dus dan moet je, denk ik, meer in de jongeren gaan zoeken, dat je die wat meer in gaat betrekken. Dus wellicht in een keer een hele grote uitdaging. Dus dat... dat is wel een zorg. Je moet wel die molenaars opleiden. Dat je de mensen houdt die er aardigheid in brengen om te komen kijken, dat zal denk ik toenemen. We zien het met de extra toeristen in Amsterdam, etcetera. Nederland wordt steeds meer één groot openluchtmuseum. En ook al sribbelen bepaalde mensen tegen dat het niet zo zou moeten zijn, dat voorkomen we niet. De wereld wordt mobieler en het wordt alleen maar steeds bijzonderder hier in Nederland. Dus ik denk dat de beleving, dus de verwachting is denk ik goed. Ik ben ervan overtuigd dat we het molenbehoud vorm kunnen blijven geven en dat er ook geld blijft. Ja, ik ben daar niet negatief over, maar het zal niet vanzelf gaan, want zo is het nooit gegaan.

SP1: Nee.

gijs_van_reeuwijk_-_13_-_hoe_restaureren_-_basis_als_werktuig_-_evt_nevenfuncties_-_recording_76	
Aantal minuten:	7 Woordelijk
Aantal sprekers:	2
Taal:	Nederlands

SP1: Goed Gijs, het is nog steeds duidelijk, molens moeten gerestaureerd blijven worden. Maar kun je vertellen hoe het in jouw ogen dan zou moeten gebeuren dat restaureren?

SP2: Ja, nou ik denk dat er, natuurlijk d'r is al die jaren heel veel gebeurd, en daarbij is natuurlijk ook een hele lijn uitgezet van hoe gaan we de molens restaureren. Dat heeft eigenlijk altijd voorop gestaan. En dan moet je natuurlijk niet vergeten dat eigenlijk het Rijk met zijn molenmensen ongelooflijk veel vorm hebben gegeven aan de wijze waarop wij nu molens beleven. En daar hebben natuurlijk veel molenaars hebben daaraan bijgedragen door dus ook echt met die molens te gaan werken. Maar het Rijk heeft ook natuurlijk van het begin af aan gezegd, ja, wezensvreemde functies moeten d'r eigenlijk niet in. Een molen is een machine, en die moet eigenlijk doen waar ie voor gebouwd is. Dat is een hele belangrijke drijfveer geweest, en ik denk dat dat inmiddels ook maatschappelijk gezien zo diepgeworteld is dat, als je een willekeurig iemand vraagt, wat is een molen, dan zegt ie ja, natuurlijk, die moet draaien. Terwijl, als je in Duitsland bent, dan zal je dat antwoord waarschijnlijk niet krijgen.

SP1: Nee.

SP2: Duitsland vindt men het een leuk plaatje. Wij hebben heel veel, er lag ongelooflijk veel achter, ja, ik noem het achterstallig onderhoud. Maar eigenlijk vanaf 1900 is het natuurlijk een gevecht geweest, hoe behouden we de molens met weinig geld. Nou inmiddels zijn we tot een situatie gekomen, dat is al een aantal jaren, dat we, ja, dat we dat financieel gezien aardig in de, in de klauwen hebben. En dan maak je ook de keuzes om die, ja, die molens ook gewoon functioneel goed weer, goed weer zijn functie te geven. En dan denk ik ook bijvoorbeeld, als wij nu de, soms de discussie moeten we nog zo'n molen wel opknappen of niet, dan denk ik, ja, dat zijn achterhoedegevechten. Wat we hebben willen bereiken, is bereikt. We hebben bijna

alles wat we eigenlijk, wat het waard is om gerestaureerd te worden, hebben we gerestaureerd. Dat staat er zo bij. En ja, nog een beetje erop te hameren van ja, misschien dat een bepaalde romp die gerestaureerd moet worden, nou en, is denk ik een klein achterhoedegevecht, dus daar komen we ook wel weer overheen. Dus die functie, dat is denk ik te allen tijde het meest belangrijke geweest. Je moet die molen dus die functie geven waar die voor wordt gebouwd. En dat is eigenlijk bij de meeste panden natuurlijk zo, is dat heel wenselijk. Kijk, een kerk wil je het liefst eigenlijk een kerk houden, waar een kerkelijke dienst wordt gehouden. Nou we zien natuurlijk nu met het ontkerkelijken in Nederland dat dat ook niet overal altijd lukt. En dan ga je maar noodgedwongen noodgrepen uithalen. En dan zeg je, ja goh, we moeten herbestemmen, en we maken er maar een supermarkt of een bibliotheek van. Nou die gedachtes bij de beleidsmakers, hebben die wel een beetje postgevat, van ja goh, als we een molen gaan restaureren, dan moeten we er eigenlijk een bibliotheek, een appartement, of iets anders van maken. Als wij een molen romp gaan restaureren, dan mag het alles worden als het maar geen molen meer wordt. De bizarre, bizarre gedachtegang, ik kan 'm niet zo goed volgen. Maar je mag eigenlijk met een molen alles doen, als je er maar geen molen meer van maakt. Als je 'm maar niet meer zijn oorspronkelijke functie geeft, want dan zou het, ja, je brengt aan de historie geweld aan of zo. Net of je nu niet ziet dat ie nieuwe wieken heeft gekregen. Maar men ziet graag dat je er een appartement met een modern vormgegeven uitkijktoren van maakt.

SP1: Ja, ja.

SP2: Dan dat je het zijn oorspronkelijke functie geeft. Dus wat ik eigenlijk een beetje zie, is dat we dat moeten vasthouden, dat we de molens zijn functie moeten blijven geven waarvoor ze zijn gebouwd, dat is, dat moet de hoofdfunctie zijn.

SP1: Ja.

SP2: Dat is denk ik de belangrijkste drager om het object door de tijd heen te helpen, want daar zijn we natuurlijk mee bezig. We zijn natuurlijk eigenlijk, zo goed en zo kwaad mogelijk proberen we eigenlijk objecten die nooit voor eeuwige levensduur zijn gebouwd, door de tijd heen te helpen, voor de kinderen na ons. Daar zijn we eigenlijk mee bezig. En, dus dat is denk ik het belangrijkste, altijd die functie, altijd uitgaan bij al je afwegingen die je maakt, van de functie die je dat pand wil geven. En dan is de meest wenselijke functie, naar mijn ogen nog steeds die molen, dat je dat als molen kan doen. En natuurlijk zijn er af en toe nevenfuncties mogelijk. Dat, dat zien we natuurlijk op steeds meer plaatsen, dat je zegt ja goh, die korenmolen, daar komen een hoop toeristen, en het is toch wel heel aantrekkelijk als we onder de molen een elektrisch gedreven koppeltje zetten, wat, dat je mosterd kunt vermalen. Want dan kunnen we hier op landerijen in de buurt, gaan we weer mosterdzaad verbouwen, kleinschalig. We kunnen workshops mosterd maken, educatief, nou noem maar op. Die molen meer binnen de samenleving plaatsen op die manier.

SP1: Dat mag wel, dat vind jij wel een goeie zaak.

SP2: Vind ik wel een goeie zaak, ja. Want dat, dat zijn de nevenfuncties, dat zijn die nevenfuncties. En die moeten natuurlijk eigenlijk het functioneren, die moeten ook wel een beetje aansluiten bij het functioneren als molen. Kijk, op het moment, we zien natuurlijk ook wel dat men zegt, goh daaronder in de molen zou ook keurig netjes een kantorencomplex, kantooruimtes. En vervolgens beginnen ze te piepen, die mensen die een kantooruimte huren, goh, die molen, die slagschaduw is toch vervelend, en dat trillen van die molen. En eigenlijk vinden wij, als wij hier aan het werk zijn, dat,

dat die molen die moet maar stilstaan. Nou, dan begrijp je dat dat een functie is die dus niet past bij dat object van molen. En, en er zijn natuurlijk vanuit hun bouw, zijn er maar weinig functies denkbaar die, die goed kunnen worden toegepast. In een bijgebouw kan er meer, maar in een ronde stenen molen met kleine raampjes, met waar het vocht, warmteproblemen, daar kun je gewoon niet zo veel mee. Dus dan denk ik, dan moet je gewoon zeggen, van jongens, dit is een bepaald object, daar kan ik op zich heel weinig. Kijk, in een schoorsteen kun je ook heel weinig. Dat is geweldig als schoorsteen om rook af te voeren, maar voor de rest kun je er weinig. Je kunt er antennes aan ophangen, maar je kunt er heel weinig mee.

SP1: Nee, nee, dat is zeker.

SP2: En zo moet de dat denk ik ook met de molen zien. Daar kun je geweldig iets mee als molen, ook voor de samenleving, maar hou het daarbij.

(00:06:14)

1563372668-gijs_van_reeuwijk_-_14_-_ontwikkeling_technische_aanpak_restauratie_-_veiligheid_-_inzet_vrijwillige_klussers_recording_77	
Aantal minuten:	10
Aantal sprekers:	2
Taal:	Nederlands

SP1: Gijs, we hebben het over restauraties gehad, we hebben het over beleid gehad en het leek me ook wel aardig om nu iets te zeggen over de restauratietechnieken, hoe mensen in de praktijk het veldwerk verliep. En ik denk dat het in 1989/1990 toch wel iets anders is gegaan dan zoals het nu gaat. Kun je daar misschien iets over vertellen hoe dat allemaal technisch in z'n werk is gegaan in die periode?

SP2: Ja, nou ja, kijk dat is natuurlijk een hele grote verschuiving heeft er plaatsgevonden met de techniek over de molenmakers. Ik vind het altijd wel aardig, vroeger had je hier in Leeuwarden had je molenmaker De Roos. Die heeft in begintijd, vooral tot in nou, tot in de jaren zeventig, heeft ie heel veel restauraties hier gedaan. Maar de man woonde gewoon in een woning in Leeuwarden en die had 1 koffertje en daar zat al z'n gereedschap in. Hij had geen auto, verder helemaal niets. Hij ging met de trein ergens naar het werk, met de bus en daar was ie aan het timmeren en dat zien we dus ook foto's uit de jaren zestig dat de beste man bezig was. Ja, met de zaag zaagde ie alles, geen elektrisch gereedschap. Hij had misschien net een elektrisch boormachientje, maar dat was al een bijzondere frivoliteit, denk ik, toen. Maar die kon gewoon z'n hele molenmakerswerk, z'n hele molenmakersgebeuren in 1 koffertje stoppen. En daar deed ie z'n molenmakerswerk mee. En dat was natuurlijk eigenlijk nog wel, tot in de jaren zeventig, was dat nog mogelijk. We zien natuurlijk in die tijd dat ik begon ook, ja, ik had het soms ook weleens, dan was ik op een werk en dan hadden ze bij de spruit, dan zeiden ze ja joh, je moet eens eventjes daar bij die lange spruit, daar bij die lange schoor tegen die spruit, die hoek ziet er niet zo lekker uit. Kun je effe kijken. Ja, best. Nou, dan hadden ze dus twee ladders aan mekaar gebonden en die stonden dan zo, vrijwel rechtop, stonden die tegen zo'n lange spruit aan. Nou, dan liep je daar zo omhoog tegen die ladders en dat schudde en dat je denkt, ja, is dit nou helemaal wel zo veilig, wat ik hier aan het doen ben en dan liep je zo over die ladders 14 meter omhoog, of 13 meter omhoog en dan 'ns effe kijken, ja, nee, het zat toch niet helemaal

goed. Je had nog een hamer mee en nog 'ns effe een beetje prikken daar bovenin. Ja, zo ging dat. Men zette een ladder tegen de lange schoren aan en die lieten ze dus een beetje opzij schuiven en zo ging men schuivend naar beneden die schoor schilderen. Krabben, beetje schilderen. Ja.

SP1: Zoiets als een Arbo was er toen nog niet, Gijs?

SP2: Nee, was niks geen Arbo. Kijk met de rietdekkers, dan hebben we ook nog steeds rietdekker is een hardnekkig, een hardnekkige professie en die is niet zo, ja, de man durfde veel. Die zitten natuurlijk ook op boerderijen waar het minder steil is, het dak, maar daar tot nog niet eens lang geleden, ja, de rietdekker die had houten juffers dus eigenlijk gewoon geschilderde boomstammen, zo uit het bos. Nou, dan haalden ze een touw, maar ja, touw was ook duur, dus dan hadden ze wat touw, dat was dan vaak zo van dat touw waar hooipakjes mee aan elkaar gebonden worden, of dat pakjestouw wat dan aan mekaar werd geknoopt en daar maakten ze de juffers, knoopten ze mee aan mekaar. Want dat was een zootje ouwe planken en zo ging men omhoog langs het achtkant. En de juffer was elke keer, als men weer een beetje hoger was, een stalen punt d'r aan en dan schoof men hier in het dak naar binnen en zo dekte men verder. En ja, en nu zeggen wij van ja jongens, als er een steiger komt, moet ie eigenlijk wel goedgekeurd zijn. Ja, nou, dat is al een, ja, het begint algemener te worden. Dat gaat nu steeds beter, maar dat was tot voor enkele, tot voor kort was dat nog best wel een beetje een strijd. En we zien het ook bij de molenmakers natuurlijk. De molenmaker die ja, vroeger werd het als, misschien als een ja, onprofessioneel gezien, of een beetje gebrek aan vertrouwen als ze een veiligheidsharnas of een veiligheidstuigje aan hadden. Die stonden fris en vrolijk op de askop stonden ze de roewiggen aan te slaan, zonder enig, met een grote zware hamer van tien kilo, stonden ze die roede aan te rammen, of die wig aan te slaan. Ja, een misslag en je ging achter je hamer aan naar beneden natuurlijk. Maar ja, die trok nooit, je had nooit een veiligheidsharnasje en dat zie je nu bij de jonge generatie toch. Ja, die hebben toch vrij veel meer standaard dat ze zich even ergens vast kunnen zetten en is denk ik ook van belang, want je moet gewoon steeds veiliger werken, dus dat veiliger werken dat geeft steeds meer komt dat naar voren. En dat zie je dus ook dat je eigenlijk bij de keuzes kijkt. In de begintijd dat je zo'n restauratiebestek maakte, ja, dan dacht je, ja, die molen, ja, een kraan is toch wel duur om die hele kap naar beneden te brengen, gewoon moeten een paar nieuwe spruiten d'r in en nou, dat doen ze maar lekker op hoogte, weet je wel. Dat hijsen ze maar naar boven. Nu maak je veel sneller de overstap dat je zegt ja, eigenlijk moet je daar een steiger voor nodig hebben. Is ook duur. Dus nee, hupsakee, zet die kap maar op de grond. Kan je spruiten, kan je alles netjes op de grond, kan de rietdekker gewoon netjes op de grond, geen gedonder dat die misschien d'r vanaf zou kunnen vallen. Dus dan zeg je nee, hup, moderne kraan d'r in. Ding even naar de grond toe zetten en dat is dan tegenwoordig, ja, goedkoper, veiliger, etc. Hoogwerkers zien we natuurlijk hetzelfde. Nou ja, ze bestonden, in 1999 bestonden d'r eigenlijk geen hoogwerkers. Nou, tegenwoordig kan een molenmaker niet meer zonder een hoogwerker. Bijna alle molenmakers hebben zelf zo'n hoogwerker, dus die voor schilderwerkklussen, moeilijk bereikbare klussen, is het een ontzettend handig apparaat. En veiliger werken, sneller werken. De aanschaf van die dingen is natuurlijk best wel prijzig, maar ja, het werkt veel beter. En dan zien we ook natuurlijk nog grote verschuiving. Kijk, als we de ouwe werkplaatsen, ja, dat was vroeger een werkplaats ja, daar kon je geen kap in maken. Dat was allemaal kleine werkplaatsen en dat was in 1990 ook nog steeds zo. Maar nu zien we toch heel veel molenmakers grote moderne werkplaatsen. Een heftruck d'r bij, kranen d'r boven. Dus dan krijg je ook veel vaker dat ze zeggen van jongens, we halen alle onderdelen naar de werkplaats. Onder goeie omstandigheden kan je daar de boel opknappen en restaureren en dan daarna monteert je alles weer bij de molen.

- SP1: En gaat het tegenwoordig ook sneller? Zo'n planning, zeg maar van je werk. Zijn ze eerder klaar met een...
- SP2: Nou, ze kunnen natuurlijk steeds, kijk, als je nu heel veel molenmakers zou vragen, nou, die kunnen zonder veel problemen een compleet nieuwe molen bouwen. Dat zou helemaal niet zo'n probleem zijn. Modernere machines met schaven, voor het zagen, etc. Dus, maar aan de ene kant is natuurlijk de arbeid is natuurlijk ook wel duurder geworden. Kijk, ook een molenmaker die kost ook 50 euro per uur en dat tikt nogal aan natuurlijk als je eventjes wat wil doen. En dus dan loont het om ja, vorige week nog weer bij een molenmaker, ja, vol trots liet ie een of ander kettingzaagachtig, ketting, ja, machine zien waar die heel makkelijk allerlei diepe gaten mee kon maken met aparte harde tanden d'r in, dus dan kon ie ook door staal heen zagen, zei die, en dit en dat, weet je wel. Maar ja, ja, ja, het had toch wel, ja, 4000 euro gekost of zo, die machine, weet je wel. Nou, dat was natuurlijk 20 jaar, 25 jaar terug, toen werd er gezegd nou, hupsakee, hier heb je een beitel en je hakt dat gat maar. En nu staat er zo'n machine. Maar aan de andere kant, anders stond ie misschien een paar uur te hakken en nu heeft ie in vijf minuten dat gat gemaakt.
- SP1: Ja, da's de tijdwinst natuurlijk die je dan maakt.
- SP2: Die automatisering heeft gewoon plaatsgevonden en die, daardoor kan men dus ja, toch relatief ja, sneller en beter werken.
- SP1: En kun je het in hetzelfde werkveld ook zeggen van, zijn de vrijwilligers die nu bij molens betrokken zijn, zijn die, doen die ook beter onderhoudswerk? Houden ze de molen beter bij dan toen was, of zeg je van nou, die vrijwilligers doen eigenlijk niet zo....
- SP2: Nou, ik weet niet. Diezelfde verschuiving die ik net aangaf, dat het moeilijker is om vrijwilligers te krijgen natuurlijk en dat men ook, als er vrijwilligers bij betrokken zijn, dat ze ook soms wel wat ouder zijn en dat ja, minder, lichamelijk ook wel problemen hebben, dus om nu te zeggen dat de vrijwilligers nu. Ik denk niet dat ze meer doen als vroeger, schilderwerk. Kwam natuurlijk ook uit armoe voort. Kijk, d'r is op zich qua geld, d'r is op zich best wel wat geld. Kijk, als je gewoon budget hebt om die molen te laten schilderen, dan is het wat minder noodzaak om vrijwilligers...
- SP1: Om zelf dat te doen, ja, ja.
- SP2: En we zien nu die projecten, kijk, we zijn nu bijvoorbeeld, ik ben nu in Zuidwolde zijn we nu met een project bezig. Een complete molen wordt gerestaureerd. Ontzettend veel enthousiasten vanuit het dorp. Ja, we zitten met het geld ook wel een beetje daar, dus nou ja, de vrijwilligers die zeiden van joh, als wij nou op zaterdag eventjes al het riet van de molen afhalen. Nou, die hebben netjes met vrijwilligers, want iedereen in het dorp werd weer opgetrommeld. Al het riet werd ervan af gehaald, de boer werd geregeld die het ouwe riet in pakjes perste. Ja, dat zijn, zulk, maar zulk soort projecten die zijn daar, daar werkt dat voor. Waar echt de molen d'r niet best bij staat en dan denk je, jongens, daar moeten we de handen voor uit de mouwen steken. Een molen die d'r vrij knap bij staat, daar kun je minder makkelijk iemand krijgen die zegt ja, joh, dat stelling hek is wel netjes, maar het moet helemaal worden schoongemaakt en dan geschuurd en daarna wordt het geschilderd en je ziet eigenlijk niet dat je wat gedaan hebt.
- SP1: Nee, precies, precies. Minder dankbaar komt dat over, ja, ja.

SP2: Ja, dus dat is denk ik die verschuiving dat je denk ik daardoor bij ingrijpender projecten makkelijker de mensen bij mekaar kunt krijgen als hoe nu veel molens d'r bij staan, omdat ze gewoon heel veel beter bij staan natuurlijk.

SP1: Ja. Ja, oké.

gijs_van_reeuwijk_-_15_-_ontwikkeling_adm._aanpak_projecten_-_acc_verschuiving_inhoudelijk_werkplan_naar_bureaucratisch_werkplan_recording_78	
Aantal minuten:	8 Woordelijk
Aantal sprekers:	2
Taal:	Nederlands

SP1: Gijs, we komen nu eventjes terug weer op het inhoudelijke werk van je. Dan ga ik even terug naar de Rijksdienst, heb je ook aan verschillende projecten gewerkt. Kun je uitleggen van hoe je eigenlijk destijds te werk ging met die projecten?

SP2: Ja, kijk, het is natuurlijk zo, bij de rijksdienst en later ook als zelfstandige ondernemer, hebben we, ja, heel veel molens. Ik heb het weleens geteld, en waar, ook waar ik met die jongens die hier werken, hebben we denk wel voor de helft van de molens in Nederland al eens plannen gemaakt, bij betrokken geweest. Dus dat is heel moeilijk om te zeggen van nou, deze is bijzonder, deze is bijzonder. Maar wat zie je wel. Kijk, die betrokkenheid, kijk, het is vaak heel intensief, vaak, het voortraject van een project is belangrijk. Toen we ook bij de Rijksdienst waren, was dat voortraject ook heel belangrijk. Een plan schrijven. En toen was eigenlijk het meest belangrijke dat plan schrijven. Dan hadden we wel vaak gewoon, nou dat was molenmaker X of Y die was toen vaste molenmaker op die molen. Nou, dan zeiden we, jongens, dit is het plan, en de vaste molenmaker die maakt een begroting, punt. En dan het aanvragen van subsidie, dat was eigenlijk niet meer dan een kort formuliertje van een paar pagina's met de handtekening van de eigenaar, het bestekje, en de begroting van de aannemer. En dat was het. Daar kon je gewoon, alle subsidies, alles kon daarop worden beoordeeld. Dus dat was heel, heel weinig papier, veel inhoud kon je bieden gewoon door, door het plan te maken. En, ja, weinig windowdressing.

SP1: Haha.

SP2: Vergunningen waren niet nodig. Kijk, het was in die tijd natuurlijk ook vaak dat natuurlijk het Rijk de vergunning afgaf, dus ja, het was ook wel heel bizar als je dan zegt, van ja, ik maak eerst het plan als Rijk, en ik ga daarna zeggen wat wel of niet mag. Nee, natuurlijk niet, omdat je een plan maakt was het gelijk al, hoefden d'r ook geen vergunningen. 't Was natuurlijk, werd ook ingegeven, omdat je zo min mogelijk bureaucratie wilde voor, voor de eigenaren. We 'wouwen' voortgang hebben, we 'wouwen' niet verzanden in allerlei procedures. Nou dat is eigenlijk zo, ja, dat begon toen de laatste tijd dat ik bij het Rijk was, begon die verschuiving al te komen, van ja, want jongens, er moet toch eigenlijk wel een vergunning komen. En voor die vergunning, ja, daar moeten toch eigenlijk wel complete tekeningen van oude, bestaande, en nieuwe toestand. Ja, dan zei je tegen, tegen de ambtenaar, van ja jongens, bestaande en nieuwe toestand, we gaan helemaal niets veranderen. Ja, maar er moet toch eigenlijk wel een complete tekening van de molen komen. Anders kunt u toch niet werken. Ja, dan zei je, ja, maar de molenmaker die gebruikt nooit een tekening, die werkt gewoon met wat ie ziet. Ja, is dat een krom stuk hout, dan moet ie een krom stuk hout gebruiken. Die heeft niets aan een molen, aan een tekening. Nou

dan, ja, dat, dat daalde niet in, dat werd niet gehoord. Het was onbestaanbaar dat je op die manier.

SP1: Ja, ja.

SP2: Ik zei soms weleens van, als ik weet dat molenmaker X of Y het maakt, dan zou ik eigenlijk best durven te volstaan, niet eens een bestek te schrijven, dat ik zeg, maak de molen goed, en dat het weer in orde komt. En hij zou er netjes een prijs voor geven. En dan zou ik zo keurig netjes mijn akkoord aan durven geven.

SP1: Ja.

SP2: Omdat je gewoon wist van, als die molenmaker dat zou gaan doen, daar hoefde je niet veel voor te schrijven, die doet dat gewoon goed.

SP1: Dat kon eigenlijk vrij informeel eigenlijk.

SP2: Heel informeel. En, en dat zie je dus in de tijd, en dat is natuurlijk niet alleen bij de molens, je ziet dat natuurlijk in de hele samenleving, dat we steeds meer gaan verzanden in, in de gedachte dat je grip op de zaak kunt krijgen, als je het maar ontzettend breed gaat omschrijven met foto's etc. Terwijl dat natuurlijk niet de essentie is om grip op een zaak te krijgen. Het is vaak ook een, een vermijdingsgedrag van, als ik maar een checklistje heb met tien punten, en alle tien punten zijn ingeleverd, dan is de aanvraag compleet. Nou dat zien we op dit moment ook. Als we zien wat we nu indienen, nou het is vaak bizar wat je er aan stukken bij moet leveren. Maar inhoudelijke toetsing die vindt eigenlijk niet meer plaats, of we het nou bij de Provincie of bij het Rijk indienen, er is geen enkele inhoudelijke toetsing. Men kijkt alleen, is het uurloon wel goed toegepast, zijn de staartkosten goed toegepast qua percentages. En ik heb een lijstje met tien punten die erbij zitten, en dan zeggen wij, ik heb een nulmeting gemaakt. Nou hoe staat de molen d'r nu bij? En dan komt de hele aanvraag terug. Ja, dit kunnen we niet in behandeling nemen, want u heeft het inspectierapport er niet bij. En dan zeg je, ja, maar de nulmeting, meneer, mevrouw, is hetzelfde als een inspectierapport. Ja, nee, zeggen ze dan, dat kan niet, het inspectierapport moet erbij. Nulmeting staat niet op ons lijstje, nee, dat kunnen we niet, het is niet compleet deze aanvraag. Nou en dan pak je datzelfde, de nulmeting, en dan verander je nulmeting in inspectierapport. Ja, kijk, dit bedoelden we nou, zeggen ze dan. Nou, kijk, dat, dat is het niveau waarop het tegenwoordig gaat. Dus het is, het is heel erg verschoven van een, ja, veel meer een concreter plan, werkplan van zo moet het worden uitgevoerd, naar meer een bureaucratisch plan van, dit moet er allemaal bijzitten. En als er nou wat mee werd gedaan, dan was het misschien nog te billijken, maar het vervelende is dat eigenlijk, natuurlijk heel veel gevallen wordt ingegeven van, het is ook een bezuiniging. Men is tegenwoordig steeds meer bezig om de lat aan de, bij de voordeur steeds hoger te leggen, steeds meer stukken vragen meer diepgang, etc. Ben je dan eenmaal daar overheen gesprongen met je grote stapel, dan laten ze je vervolgens zwemmen, want dan denken ze, ja nou hij is over de eerste hobbel heen, van daar is allemaal alles wel goed. We hoeven niets meer te controleren. We zien dat ook met geld. Kijk, vroeger werden netjes de rekeningen en de bonnetjes werden gecontroleerd, van nou wat is er uitgegeven. Als ik nu een subsidie tot 125.000 euro krijg, of ik, of nou ja mijn opdrachtgever, de molen. En het is 110.000 euro. Nou en er staat ergens in, ik zou een nieuw wiekenkruis, een nieuw riet op het achtkant aanbrengen, dat wordt ook als prestatie gezet, is er een nieuw wiekenkruis en een nieuw riet, nou dan vul je in, ja, een nieuw riet, folie voor nieuw wiekenkruis en nieuw riet, klaar. Je hoeft geen bonnetje te laten zien, je hoeft geen aflevering, of het nou 140.000 euro aan subsidie heeft gekost, of je hebt het voor 25.000 weten te

realiseren. Dat is het. Je vult in een bedragje, dit verklaar ik dat ik heb besteed, en that's it. Dus, ja, dat is dan zogenaamd om het makkelijker te maken voor de burger, maar dat is dus ook wel vaak, ja, het nodigt ook wel uit tot een, ja.

SP1: Het is niet, het is niet transparant.

SP2: Het is niet transparant, het is niet, niet, niet even veilig, ja veilig, maar het is niet helemaal dat het even goed besteed dan, ben ik bang. Dus daar, dat zijn dus denk ik allemaal, allemaal uitvloeisels van het, het verschil in aanpak.

(00:07:20)